Pietro Angeli, dit ‘BARGEO’ CARMINA (3024 vers)

LIBER PRIMUS

AD FERDINANDUM MEDICEM CARDINALEM COSMI MAGNI DUCIS HETRURIAE F.

C1_1

Haec, mihi quae faciles dictarunt carmina Musae,
    dum florens aetas lusibus apta foret,
Ferdinande tuis quamvis indigna putarim
    auribus atque ullus queis habeatur honos,
qualiacumque tamen statui tibi mittere, ut unum
    te victura diu, te moritura colant.
Nam cui me fortuna prius, mox grata voluntas
    addixit multis demeruitque bonis,
huic nostrae par est horae famulentur et haud me
    immemorem tanti testificentur heri.
Quem jam nec tristes casus, neque prospera rerum
    eventa e nostro corde fugare queant.
Quod, nisi Pierides et vatum numen Apollo
    abnuerint numeris rursus adesse meis,
ipse olim vitae quibus illustraveris actis
    praesentem aetatem fama loquetur anus.

AD COSMUM MEDICEM MAGNUM DUCEM HETRURIAE

C1_2

Quantum picturae statuisque poemata praestent,
    o Dux magnorum maxime Cosme Ducum,
inde patet : quod quae Cous jam pinxit Apelles,
    quaeque adeo excudit marmora et aera Myron,
praeterquam brevibus quod tum conclusa fuerunt
    finibus et populo vix bene nota suo,
cuncta etiam externis cecidere eversa sub armis,
    ac nunc perpetua condita nocte latent.
Sed quae Virgilius, quae quondam scripsit Homerus,
    quaeve alii Aoniis turba sacrata choris,
praeterquam totum quod se effudere per orbem
    fecere et numeris omnia plena suis :
nunc quoque post tantum tempus, post saecula mille,
    postque tot Italiae bella cruenta, vigent.
Cumque iis Aeneas Tros et Pellaeus Achilles
    Sisyphiusque Ithacus docta per ora volant.

Nec minus Augusti nomen divina celebrat
fama atque insigni cum pietate colit :
tu quoque, mirandis cujus virtutibus astra
(ne meritas laudes deterat ulla dies)
jam vatem peperere : fave Dux optime vati,
cujus carminibus jam redivivus honos
heroum surgat, proprio qui sanguine quondam
solverunt patrios obsidione lares,
innumerasque animas leto fudere per agros,
quos rigat et Minio Tuscus et Arnus aquis.
Ulturus Cimbros tunc cum Radagasus avosque
duxerat e Scythia millia multa virum.
Jamque adeo foedis Italas affecerat urbes
cladibus atque ipsi moenia multa solo
aequarat Divumque everterat aurea templa,
inque dies caedes accumulare novas
ibat : nec pueris senibusque trementibus aevo,
nec nuribus parcens virginibusque piis.
Quam tu tum faciem rerum (Dux magne) fuisse,
Italiam gemitus quosve dedisse putas ?
Italiam regum sedem heroumque parentem
assuetamque orbis totius esse caput.
Ille, velut caelo demissum fulmen ab alto,
quod cinctum nimbis turbinibusque ruit,
et veteres imis radicibus eruit ornos
involvitque atris ignibus omne nemus :
quaqua ibat fusurus opes viresque Quiritum,
consuerat ferro late aperire viam.
Omnia lugebant subita prostrata ruina :
inque animis hominum nil nisi terror erat.
Ipsaque, quae summis in montibus oppida sese
munierant armis praesidioque loci,
adventanti hosti subito reclusa patebant,
ne luerent parvae supplicium inde morae.
Tu sola haud amplis etiam tum moenibus aucta
amnis et haud medio dissociata vado,
barbariem portis excludere es ausa furentem,
primaque Teutonicas spernere Flora minas.
Illa vias aditusque omnes insederat, illa
implerat quantum vallis utrimque patet.
Nec collis, despectat agros unde alta virentes
Faesula, non multo milite tectus erat.
Omnia complerant acies juga montium et omnia
aere renidebant, esset ubi orta dies.
Tympanaque horribilesque tubae strepitus frementum
excibant fortes ad fera bella duces.
Inter quos gestans primos Radagasus honores
Cimbrorum ex alto sanguine natus, ait :
"Ergone tot menses urbem oppugnabimus unam ?
Nec dabitur manibus diripienda meis ?
Et, cui non ausa est lectas opponere vires
intranti Italiam Roma superba suas,
se longas fecisse moras Florentia dicet ?
Imprimet et tantum dedecus ista Getis ?
Ite igitur socii, certatim invadite muros,
vosque illuc per vim desiluisse juvet.
Vivida non amat ex aequo concurrere virtus,

nec tales animos Vistula et Ister alunt."
Sic dicens pariter se suscitat acer in armis
cunctamque ad muros cogit adire manum.
Illa volat : circumque omnes cinxere corona,
seque alius (....) alium calce terente premunt.
Missilia extemplo jaciuntur tela facesque,
et glans in morem grandinis acta ruit.
Saxa pluunt lapidesque graves, queis icta fatiscunt
moenia, queis domuum tecta trabesque labant.
Completur jaculis caelum levibusque sagittis,
et multo scalas milite turba gravat.
Quarum aliae substant stabiles et summa capessunt,
fractae aliae rursus dejiciuntur humi.
Dumque adeo coeunt una virtusque pudorque,
et saevas properant quisque subire vices :
hi se ut defendant, illi potiantur ut urbe,
ingentes fossas corpora caesa replent.
Atque ipsi in muris vix jam consistere cives,
vix jam praesidio turribus esse queunt.
Accurrunt matresque simul teneraeque puellae,
atque ope pugnantes, qua pote quaeque, juvant.
Haec liquida festina pices, haec tela facesque,
haec multo calidas igne ministrat aquas.
Est et quae vino vires revocatque fovetque,
et tempestivos suggerit usque cibos.
Ipse tamen semper magis ac magis integer hostis
ingruit et jam jam moenia victor habet.
Tum vero acceptus caelo et gratissimus unus
Aeternoque hominum caelicolumque patri,
Zenobius, qui post heroibus additus astra
accolit, et precibus rite vocatus adest :
suspiciens stellas supplex et ad aethera tendens
brachia, sollicito fudit ab ore preces.
"O, qui saepe alias, Divum Rex magne, tulistis
afflictis rebus commiseratus opem,
si te cura subit nostrae nunc ulla salutis,
ararum tua si pectora tangit honos :
aspice quam magnis hostis tuus irruat ausis,
quam ferus in populum saeviat ille pium.
Nec prosunt turres, nec propugnacula nobis,
nec pinnae auxilium, nec tabulata ferunt.
Ipsaque deficiunt animi fortissima corda :
et nostro tellus sanguine tincta madet.
Aspice summe pater : nec, si qua admisimus, usquam
avertant oculos impia facta tuos.
Et simul immanes depelle a manibus hostes,
depelle a templis tela avidasque faces.
Haec mecum pueri insontes castaeque puellae,
et timidae matres invalidique senes,
haec eadem, sacrum quarum caput infula cingit,
orant et lacrimis ora sinusque rigant.
Annua sic haec lux reparatae festa salutis
Aeternum ante aras luceat alma tibi.
Testeturque isto surgens de nomine templum,
templum ingens, multa et religione sacrum,
te jam captam urbem certae eripuisse ruinae
civibus et muros restituisse suos."

Haec ille. Et refici vires in proelia pubes
sensit et est membris additus inde vigor.
Ergo alacris juvenum manus emicat et petit ultro
arma pharetratis obvia ferre Getis.
Spondet et egregia virtute innixa futurum,
ipsa ut barbaricum fundat agatque globum,
si subito hinc atque hinc portis egressa reclusis
hostis in aversi terga repente ruat.
Id verum patrum vix concedente senatu
impetrat, atqui erat iis haec reliqua una salus.
Protinus illa igitur portis erumpit apertis,
et multum madidam sanguine tingit humum.
Territus a muris confestim avertitur hostis :
nec dux ipse potest jam cohibere fugam.
"State viri : mihi capta luet Florentia poenas
et jam jam labem templa domusque dabunt.
Efficite exemplo reliquis sit ut urbibus una haec,
et tutum vobis hinc patefiat iter.
Hic vos, hic, inquam, victricia signa Getarum
in Capitolini sistitis arce Jovis.
Sic socios Radagase tuos hortaris. At illos
urget anhelantes versaque terga ferit
Tusca phalanx, cujus princeps insignibus armis
agmen agens Medix ibat et altus equo.
Imperii Medix ductum cognomen ab Oscis,
cognomen, quod non deleat ulla dies ;
ibat, et in turmas animis tendebat avitis ;
inque ore inque oculis ignis et ardor erat.
Fulgebant longe in media mala aurea parma,
quae quondam Hesperidum mala fuisse ferunt,
tempore quo Mauros inter fortissimus omnes
imperium Libycus forte regebat Atlas.
Illa sua assidue servabat in arbore torvus
atque ardens oculis tergoribusque draco.
Non noctu, non luce umquam fera lumina somno
claudere, non alio flectere suetus iter,
sed ramis haerere vigil custosque tueri
aurum : atque hospitibus maximus esse metus.
Horrendum trifidis lambebat sibila linguis
ora, etiam si quem viderat ire procul.
At bonus Alcides nec longa volumina caudae,
nec timuit multis terga cruenta notis.
Sed clava aggressus vigilantem ac torva tuentem
perculit, haud dubio marte deditque neci.
Malaque decerpens Tyrrhenum avexit ad Arnum,
Faesula cum a tanto est aedificata duce ;
Faesula, cui nullo moriturum nomen in aevo
indidit Atlantis filia pulchra senis.
Quam nempe et captam cum jam victoris amore
discessuram a se cerneret altus Atlas :
"I, felix mea nata (inquit) comes Herculis et te
in Tuscis tanto sub duce siste jugis.
Malaque, quae nostris conjux tuus abstulit hortis,
seque relaturum forsitan esse putat
Argolicum ad regem, soli tibi nata relinquet ;
et dicet : - Magni haec pignora amoris habe,
quae mox et nati et natorum a stirpe nepotes

servent, et gentis sint decora alta meae -."
Haec ille. Et Tuscos cum primum venit ad agros,
uxori Alcides aurea mala dedit.
Ac mox discedens : "Ferat haec, mea Faesula (dixit),
quicumque e nostro sanguine natus erit."
Illa igitur scuto Medicem impressa gerentem
ut procul aspexit dux Radagasus, ait :
"Hic, inquam, hic Scythicos qui nunc fulgente maniplos
aere fugat, nostro caesus ab ense cadat.
Et, quae nunc auro fert illita mala micante,
jam nunc de domini tincta cruore ferat."
Sic fatus juvenem aggreditur. Petit ille petentem,
armaque et audaces miscet uterque manus.
Cumque adeo multis confossi pectora plagis
sanguine sparsissent arma suosque sinus,
concidit in medio certamine barbarus hostis,
et viridem moriens ore momordit humum.
At Medix exemplum urbi gentique domoque
ipse suae et specimen grande futurus abit.
Quaeque auri multo splendebant mala colore,
rettulit ad cives sanguinolenta suos.
Ac nunc ut facti semper monimenta supersint,
scutum auro fulget, sanguine mala rubent.
Quae quantum nostro splendescere carmine possint,
o Dux magnorum maxime Cosme Ducum,
quantum antiqua queat Medicum domus, inclyta quantum
innumeris virtus se tua tollere avis,
conatus ni dura meos fregisset egestas,
jam foret in toto notius orbe nihil.
Et tamen hac in re cunctas impendimus horas,
quas licet, et carmen pangimus omne tibi.
Forsan et hoc inter tua tot decora inclyta parvum
non erit in longa posteritate decus.

AD MARCUM TULLIUM BEROIUM

C1_3 Quod tibi nondum etiam grates persolvimus ullas,
ullaque nec nostri munera detulimus
ingenii, tanto quae par fuit intervallo
mittere, non parvi fenoris aucta mora,
nolim id me fecisse putes, quod fastus inani
vento inflet multumque ipse mihi tribuam,
aut quoniam omnino vita jam deside fractus
ipse mei nusquam sim memor officii :
officii, cujus capient oblivia me tum
denique, cum in noctem lumina perpetuam
occludam, neque jam quicquam caelestibus ullis
debentem ipsa suo terra teget gremio.
Sed quia tantarum memet praeconia laudum
et numeris abs te carminibusque tuis
mandata et magnum in primis testantia amorem,
quem meus in te mi conciliavit amor
perpetuus, suspensum animum tenuere, tuo qua
merces ingenti munere digna foret,
quam me pro innumeris meritis proque indole tanti
ingenii expensam ferre tibi esset opus.

Nec te incusare et tacite reprehendere posses,
quod, quae vix magnis vatibus attribuas,
sic mi impertieris, ut quamquam conscia mens est
ipsa sibi, talem me tamen esse rear,
Beroi, qualem tua pagina praedicat et me
decipere hac animum credulitate juvet.
Sed certe (quid enim dubitem tibi dicere verum ?
Aut quid, quod notum est omnibus, inficier ?)
Me mea Castaliae cultissima numina quondam
squalentem ignavo deseruere situ
et longum dixere vale ; quia rarior artes
illarum, meus ut mos erat ante, colo :
frigidaque obrepens membrisque animoque senecta
inculti vires atterit ingenii ;
quodque poetarum commercia grata frequentem
interdum atque ipsi me mihi surripiam,
inque nemus silvamque abdam, quae plurima Phoebo
floret et aeternis perstrepit alitibus,
increpat, et rudibus vix hos inscribere chartis,
quos tibi nunc meditor, versiculos patitur.
Huc etiam accedit, quod postquam Etruria bello est
vexata atque atris litibus implicuit
Roma orbem armorumque innexuit improba causas,
et pax exul abit finibus Ausoniis,
nullus honos Musis, ratio non ulla laborum
est habita et nulli praemia proposita
doctrinae et studiis merces ablata bonarum
artium et earumdem semper amica parens
concidit, heu, regum larga et prolixa voluntas,
nilque adeo, quo se jam tueantur, habent.
Non secus ac Scythiae cum barbarus incola terrae
everso Latii funditus imperio
obtinuit regnum in media (proh dedecus) urbe,
pressit et Italiae libera colla jugo,
expulsisque bonis procul undique disciplinis,
invasit foedans omnia barbaries.
Quare, etsi forsan non infeliciter artes
tractarem quondam maxime Phoebe tuas
carminaque assidue canerem, nunc fractus et exspes
hujus curam omnem deposui studii.
Quo tamen ut residemque animum ingeniumque labori
desuetum multo tempore post revocem,
saepe precor Musas supplex, dent se mihi quales
tum dederant, cum aetas florida ver ageret
atque incredibili laudum flagraret amore
speque bona in primis credula sese aleret.
Quod certe ipse quidem valde cupioque voloque,
si quid valde alias, aut volui, aut cupii,
non satis ut tantum faciam tibi, cui satis uni
in primis factum magnopere esse volo,
verum ut, quae in manibus multos male providus annos
informata habeo, protinus absoluam
perpoliamque acri tandem simul omnia lima et
nil imperfectum, nil rude sit reliquum.
Atque hoc si mihi contingat votumque secundent
hoc mihi si vatum numina Pierides,
pendebit mea tum sublimi e fornice templi

fistula et haud uno tibia nota sono.
Tuque adeo meritas possis ibi dicere laudes
et de me carmen condere veridicum,
postera quod quondam secum mirabitur aetas
ullaque non umquam secla perire sinent.
Nunc itaque ingentem vestigia pone Maronem
certa preme et nullum suspice praeterea.
Illum unum admirare, unum cole, et, ut facis, unum
esse putes, reliquis quem omnibus anteferas.
Atque ita, quas laudes large mihi contribuisti,
convenient in te tum magis atque magis.
Iisque adeo, quae tum facies, assurget Homerus
carminibus, dum acres cogit in arma duces,
congressumque tuum non dedignabitur Orpheus,
Orpheus Oeagri filius Ismarii.
Qui cum nec Stygia Eurydicem revocare palude
nec cantu infernas flectere posset heras,
toto animo, toto suspirans pectore fertur
dulcius haud umquam concinuisse lyra.
Bistoniae sedenim, nimium turba improba, matres,
infensae numeris flebilibusque modis,
absciderunt vati caput a cervicibus atque
conjunctum citharae, ut fluctibus aequoreis
erraret misere duro transfixum adamante
moxque ita caeruleis obrueretur aquis,
in mare jecerunt. Verum per marmora vectum
ad Methymnaeos applicuit scopulos
Calliope mater, quos inter candida cursus
vox capitis, vox est ingeminata lyrae
saepius et dulci sonuerunt litora cantu
et positae medio insulae in Ionio.
Accurrere viri, maestae accurrere puellae,
et sacrum tumulo composuere caput.
Atque una junxere lyram, quae garrula montes
traxerat atque undas lenierat Stygias.
Illo igitur Lesbi, qui post sunt tempore nati,
et cantu et citharae mentem animumque sono
magnopere oblectare solent, praeque omnibus uni
et canere et dulci dulce sonare lyra.
At Thracum, postquam illa datum est resciscere facta,
ingens invasit pectora maestitia.
Signa ergo impressere suis uxoribus omnes
tum primum et tanti ut nunc quoque sint memores
flagitii poenasque luant ita manibus Orphei :
foeda notant foedis omnibus ora notis.

AD IOSEPHUM BOCCAM

C1_4

Dum te Bocca tenet Rigulanum et vitreus Aesar
piscantem in medio flumine saepe videt ;
dum clivus, qui culta tuae prope limina villae est
undique proceris obsitus arboribus,
errantum spectat vestigia pressa ferarum,
mane sequi multa per nemora alta cane ;
dumque sub umbrosa platano, qua lene susurrans
prosilit e scabro murice rivus aquae,

sive alta e specula modulantem carmina Faunus
servat et in viridi cortice verba notat :
quae mox ingratas referens iterata sub auras,
silvicolas flammis urat Hamadryades ;
sive plagas avibus tendentem, ubi vallis opaca est,
luscinia assiduis questibus increpitat.
Queis Lyda Ornithium quondam donavit Arachne,
usumque occultos edocuitque dolos,
Ornithium, quem vel misere dilexit et unum
optavit certo jungere connubio
ipsa sibi ; verum Ornithius per rura vepresque,
incautas visco fallere doctus aves,
ac baculo impositam summo ostentare procacem
Nyctimenem et varios edere vocis sonos,
spreverat occultos glacie frigentior ignes
virginis, oblatos respueratque toros :
implorantis opem donec miserata puellae
audiit e caelo vota precesque Venus.
Ergo illum assidue praedas in tecta ferentem
captantemque omnes, quas modo vellet, aves,
aucupio coepit maerentem eludere inani,
jussit et in vacuas saepe redire casas.
Tum nata ante alias telam componere Arachne
et nulli inferior retia texere acu :
"Quid te (inquit) toties, puer o pulcherrime, quid te
aucupium frustra juvit inane sequi ?
Si merces haec ipsa tuos male grata labores
infelixque artes exitus iste manet.
Ipsa ego, quam multi lecto petiere jugali,
cujus et a magno Lydia amore perit,
quamque levi teretes versantem pollice fusos,
texentem et molli stamina picta manu,
aemula (quis credat ?) praesens mirata Minerva est
victaque, si verum confiteatur, abit ;
ut mihi te, cujus vehemens amor urit amantem,
hoc uno saltem munere deneream,
retia confeci gracili tenuissima filo,
Nere quod e Serum vellere nupta solet.
Ipse plagas nodosque aptos miraberis, in quos
illapsae pennis impediuntur aves ;
ipse agiles limbos orbesque ex osse sequaces,
porrectum et multa in brachia nobile opus,
ipse amiti suspensum alta spectabis utrimque
pandere et ingenti colligere arte sinus.
Namque in quincuncem lino distincta tenaci
texta patent laxis parte ab utraque plagis,
inque hos praelonga sinuantur harundine nexus
hinc atque hinc, cum jam stant posita in mediis
arboribus miseras passim exceptura volantes
retia, quae pullo tincta colore latent.
Atque his si qua umquam captam sese explicet ales,
si qua ex occultis avolet insidiis,
illa eadem accipitres inter traducere vitam
tuta queat cunctos effugiatque dolos,
possit et in visco pennas haerere sequaci
libera et e pedica sumere laeta cibum.
Haec cape dona puer, tibi quae tibi dedita soli

ursit acu et digitis Idmone nata suis.
Haec cape, quae, nisi me vates praesaga futuri
temporis et rerum provida fallit anus,
retia de nostro quondam cognomine dicta
ingenium doctae testificentur herae ;
et penes externos, quodcumque hoc nomen, Etruscos
inventum numquam tale perire sinant.
Sed potius, Lydis ceu gens erit orta colonis,
sic Lydae usurpet virginis illa dolos.
Inque alia nusquam regione frequentior usus
istius vigeat nobilis aucupii."
Haec anus Idmoniae cecinit ventura puellae,
haec eadem Ornithio Lyda puella suo.
Quae mox conjugio pueri taedisque potita,
ostendit tenues explicuitque plagas.
Atque illum comes in silvas persaepe secuta
praedam avium innumeram rettulit inde domum.
Dum te igitur nemore in medio atque in valle latentem
aut hoc aut aliud, candide Bocca, tenet
dulce voluptatis genus ; ac tibi praegravat armos
aut avis, aut humero pendet utroque lepus,
seu positi ripae saliunt in gramine pisces :
mi celer egelidis temperat Arnus aquis
ingentes aestus et quo non ulla calorem
majori potuit surgere messis agris ;
aut etiam in densa recubanti molliter umbra
una aufert curas Calliopea graves.
Nec dolet incassum tantos cessisse labores
votaque successus non habuisse ratos :
sed saepe ad versus furtim numerosque relabens,
quod famam in longum proroget, urget opus.
Urget et ad studium clari se suscitat oti,
maeroremque animi, qua licet, arte levat.
Spemque facit nostrum non ullo nomen in aevo
sensurum longi temporis esse situm.
Quod si praestabunt Musae, si rara bonorum
turba olim, si me saecla fuisse ferent,
si vixisse meis jucundum semper amicis
et sanctam sancte percoluisse Fidem,
atque adeo purae si puriter omnia vitae
audiet egisse haec tempora posteritas,
non ego Pactolus quicquid vehit amnis arenae,
quicquid et Ammerice terra beata gerit,
Ammerice, cujus montes et flumina passim
argento atque auro divite multa fluunt
tectaque fulgenti splendent onerata metallo,
inque pavimentis aurea lamna nitet
plurima et isignes ornant sua pocula gemmae,
perque vias omnes lucidus ardet onyx ;
non Arabum silvas, non quas legit Africa messes
optarim, non quas congerit aequor opes.
Et modo mi dulces pandant sua sacra Camenae,
despiciam reges barbara Memphi tuos.

IN OBITUM SICINII PEPULI

C1_5

Si pia, quae debent, solverunt justa poetae
fundentes udis ex oculis lacrimas
Sicinio, Pepulorum alto quem sanguine cretum
ante suum rapuit mors violenta diem,
cur ego, quantum in me est, illustri carmine funus
non celebrem et mutos ad tumulum cineres
voce vocem magna dicamque novissima verba,
I, licet, o, vale, o, jam mihi culte vale ?
Culte vale, o puer et juvenis fortissime, nec me
oderis, extremus quod tua facta cano.
Illa ego saepe meis volui contexere chartis
et longam de te conficere Iliadem,
sed me tentantem deterruit et pudor et mens
conscia, quae tantum suscipere ausa oneris
numquam esset certe, ni Claricinius unus
(unus amicorum est qui mihi praecipue
observandus et aeterna pietate colendus)
hoc nostrum carmen jure suo eliceret.
Et vero quisnam propriis ita viribus audax
fideret, aut tantum hoc aggrederetur opus ?
Ipse etenim proavis atavisque a regibus ortus,
quorum olim justo paruit imperio,
quae sese latis spatiosa Bononia campis
explicat, urbs magna nobilitate potens,
atque usu bellorum acris studiisque Minervae,
et multum fecundi ubere dives agri,
urbs, in qua illustri primorum sanguine natus,
et veterum multis clarus imaginibus,
fulsit muneribus fortunae ornatus itemque
floruit innumeris ipse bonis animi.
Et primum quascumque artes docuere priores
ingenuas, toto pectore sic coluit,
ut sive is carmen faceret, sive ore rotundo
dictaret certo verba soluta pede,
Callimacho et magno propius certaret Homero,
nec flueret culto jam Cicerone minor.
O quoties illum, teneros dum cantat amores,
horrida dum fortes cogit in arma viros,
dum sociis alios aliosque in pectore motus
excitat atque animos arbiter unus habet,
et juvenes blandi et faciles arsere puellae,
et valde audaces obstupuere duces,
nec minus admirata senum turba ore pependit,
et dubitavit utrum doctior an melior
esset et innumeris animi virtutibus ipsas
aequaret dotes corporis egregias :
et formae immortale decus atque oris honores
et, quale in tenero pectore robur alis
non habuit. Nam seu jaculum libraret ab aure,
seu gladium in saevos stringeret ausus apros,
haud ullae fugere ferae, sed morte peremptae
effudere animas pectore quaeque suas.
Quin, ubi cessit equo lentas moderator habenas,
seu cursum Zephyris flantibus antetulit,
non dorcas, non cervus abit securus, amicas

ut sese pernix abderet in latebras,
sed sensit celerem vestigia pone sequentem,
comprensusque fuga constitit in media.
Ac velut Aeacides magni Chironis alumnus
non solum doctus fila movere lyrae
suaviter et versu laudes celebrare puellae,
verum etiam saevas sternere caede feras
et celerem in silvis jaculum transfigere tigrim
et cursu rapidos aequiparare Notos,
terruit invictas audax in proelia gentes
et Xanthi multo sanguine tinxit aquas
Trojaeque infanda permiscens omnia caede
extremum virtute attulit exitium :
sic illum indutum galea et praestantibus armis
(nec dum etiam teneras inficere ulla genas
coeperat et nusquam lanugo induxerat umbram)
caerulea timuit frigidus Albis aqua.
Germanas cum forte arces atque oppida Caesar
parere ipse suo cogeret imperio :
heu, quas tunc hiemes, heu, quae tum frigora passus,
quam saepe obscaenam pertulit ille famem ?
Quam saepe ingentes mira virtute labores
suscepit, noctes egit et usque vigil ?
Interdum plantas glacies hiberna secabat,
plurimus et subter pellibus imber erat.
Omnia torpebant gelida concreta pruina
pendebatque altis stiria ab arboribus :
ipse alacer tamen assidue sua munia obibat,
hostibus et duris maximus horror erat.
Dumque neces inter durique incommoda Martis
committit valida proelia torva manu,
Arctoas urit flammis atque igne puellas,
et teneras magno torquet amore nurus.
Quantum autem, seu sint nuptae, seu tempore in ullo
nullius norint tempora conjugii,
depereant praeclarum armis pulchrumque juventa,
et Scylla infelix et Sthenoboea docent.
Altera nam certi violato foedere lecti,
quam Venus in cura supplice corruerat,
non juveni exitium insonti labemque perennem
intulit ? Et sanctum polluit hospitium ?
Cumque decus Divumque illi peperisset honores
et sciret delapsum aethere praecipitem,
ipsa sibi fauces laqueo praeclusit amoremque,
atque omne una odium depulit ex animo.
At virgo infelix, rara virgo inclyta forma,
quam subitos ignes ossibus implicuit ?
Tempore quo Minos magni Jovis inclyta proles
ultor atrox urbem sedit ad Alcathoen,
Androgeoneae poenam necis inde reposcens
et longa miseros obsidione premens.
Namque ea tum cari vastantem regna parentis
vidit et, heu, flagrans hostis amore sui,
non hominum morem, non jus, non impia legem
naturae, non et caelicolum verita est
numina, quae supera nos e regione tuentur
et merito sontes supplicio afficiunt :

purpureum quin illa patris de vertice crinem
velleret et totum proderet imperium
Minoi, quem tum faciebat bellica virtus
insignem atque annis grata juventa suis.
Aut nihil, aut paulo cui tum concedere dignum
Sicinium, Germanae appetiere nurus.
Atque aliqua ex illis animum jam saucia dixit :
"O certe ex alto sanguine nate puer,
quis nunc infestum nostras te duxit ad oras,
ut nobis ferres omnibus exitium ?
Namque viros bello ingenti et praestantibus ausis,
et nos aspectu absumis inique tuo.
Nec tamen optarim saevo te occumbere leto,
vel formosa novo membra rigere gelu.
Ipsa ego te potius patria regione relicta,
quocumque abscedes, consequar incolumem ;
et tibi jucundo famulabor serva labore,
indignam si me forsitan esse putes,
quae tecum patriae sublimi in sede recepta
degam, atque optato semper amore fruar."
Haec illa. At juvenis, stimulis quem gloria agebat
acribus, haud ullas audiit aure preces,
sed bello confecto omni se serus ad aedes
ornatum claris rettulit exuviis,
quasque adeo praedas ex hostibus egerat, omnes
partitus, fidos dididit in socios,
quos ante electos secum deduxerat urbe,
et sibi nil prorsus, quam decus egregium,
et, quam quaesierat, laudem servavit, in armis,
et famam, aeterna in saecula quae vigeat.
Excepere viri redeuntem hilaresque puellae
sparserunt violis purpureisque rosis ;
et tacitae : "O felicem illam, quae prima cubile
ascendet conjux sola futura tuum."
Ergo illum forma insignem et virtute decorum
optabat generum jam sibi quisque suum,
atque incredibili jam quaeque ardebat amore
et facie virgo et moribus ingenuis,
cum Mars ad caedes et ad horrida bella vocavit
rursus et Ausonios civit ad arma viros,
arma, quibus latos tepefecit sanguine campos,
funditus et miseram perdidit Italiam :
Mars, et Musarum atque otii teterrimus hostis,
solus et humani dira lues generis,
Mars horum, quae nunc patimur, causa una malorum,
atque auctor nostri maximus excidii ;
qui nempe et miscens incendia plurima bello
impius Europam territat atque Asiam.
Nicia tunc, humilisque unda frigente Gabellus,
quaeque utrimque suo margine pressa fluit
Scultenna, innumeros spectavit stragis acervos
et multo intepuit aucta cruore virum,
Sicinii virtus quos et bona dextera bello
obtruncans campos misit ad Elysios.
Praerupto veluti demissum e vertice flumen,
quod moles, quod non sistere saxa queunt,
praecipiti fertur lapsu victorque per agros

volvit agens quercus et stabula alta ruit,
atque ipsa ingenti percellit moenia fluctu,
et nullum est, quod non turbet iter populi.
Post ubi depressum veterem subsedit in alveum,
visuntur turpi semisepulta luto
jumenta et foedae pendent sine honore ruinae,
et virgulta humili strata jacent capite
evulsaeque jacent passim ab radicibus orni,
et quaecumque arbos obruta vorticibus
dejecit ramos omnemque amisit honorem,
post neque verno umquam sole, neque imbre viret.
Cumque acres audendo hostes persaepe fugaret,
disceret et jam jam vincere consilio,
atque dolos belli varios eludere et artes,
et magno cunctis esse metu inciperet :
ecce Patris magni jussu concedit in urbem,
ut procul Hispanos Parthenope ejiciat.
Talia sed venti discerpunt irrita vota
sollicitaeque movent numina nulla preces,
quae late imperium viresque tuentur Iberas,
atque omni Gallos Ausonia prohibent.
Nam te florentemque annis opibusque potentem
abstulit ante tuum mors inimica diem ;
abstulit, heu, primae primo sub flore juventae,
et tecum patriae spemque decusque tuae.
Quod belli auspicium tam dirum et triste secutus
exitus, evertit prorsus opes Latii.
Ex illo quia res retro coepere referri,
atque adeo in pejus praecipites ruere.
At tibi pro virtute puer, pro fortibus ausis
(quandoquidem haec non sunt carmina nostra satis)
devoveant, docti scribunt quaecumque poetae,
nulliusque tua pagina laude vacet.

AD PHILIPPUM HURALTUM CHIVERNIUM FRANCIAE PROCANCELLARIUM, IN OBITUM CHRISTOPHORI THUANI

C1_6
Si quisquam est, Huralte, tuos qui sistere fletus
te velit et lacrimis ora rigare vetet,
quod magnum abstulerit mors importuna Thuanum,
et nimium cives laeserit ausa tuos,
scilicet huic fuerint rigido praecordia saxo
pectoraque infestis asperiora rubis.
Ipse ego, quem Tuscis nascentem in collibus olim
vidit et affusis abluit Aesar aquis,
jacturam luxi tam lecti herois humique
deposui Latiae plectra sonora lyrae :
plectra, quibus laudesque tuas, tua facta canebam
Gallia, quae Solymos eripuere jugo
inque Palaestina tantum statuere tropaeum,
quantum nulla patrum commemorare valent
saecula, cum victus terrarum paruit orbis
legibus atque armis Martia Roma tuis.
Parcite felices animae : felicibus astris
progeniti heroes, gens adamata Deo ;
parcite, dum vestro redivivum e sanguine alumnum,

virtutum exemplar nobile flere juvat.
Quo nemo antiquae propior contendere laudi
dictus et ad verum pressius ire decus.
Ille quidem veterum non infitiandus avorum
sanguis et aetatis gloria flosque suae,
clarorum illustri prognatus origine patrum,
quorum urbem placidis Sequana lambit aquis,
Axona cui Ligerisque et Matrona cuique Garumna
submisere uno hoc nomine saepe genu.
Gratati tantum decoris tibi, Sequana, tantum
caelicolas uni contribuisse boni.
Nec tamen, haud suetus causa hac sibi sumere fastum,
se reliquis renuit civibus ire parem.
Sed potius, cum se claris genitoribus ortum
sciret et a magnis ducere nomen avis,
et genere hoc etiam praestantem laudis, honores
ad summos facili tendere posse via,
verum illud decus esse ratus, quod strenuus armis,
vel placidus potuit quisque parare toga,
maluit inniti sola virtute bonique,
quae fecere patres, credidit esse patrum,
inclyta quo seris exposta nepotibus olim
excirent natos ad benefacta suos.
Ergo ille ingenuas ut primum accingier artes
atque Heliconiadas coepit adire deas,
ante omnes Phoebo gratissimus, ilicet unus
pangebat grandi carmina culta sono.
Qualia Tyrtaeus fertur cecinisse suosque
in bellum Oebalios exacuisse viros,
cum maribus numeris hostem fudere Lacones
accensi et victis imposuere jugum.
Certe illum insueta miratus voce canentem
Sequana caeruleum sustulit amne caput
et secum : "O, quantos excit virtutis amores,
o animos quanta laude perurit ! " ait.
Ipse autem excedens pueris puerilia longe
abjicit et certis verba ligata modis.
Et studiis natus jam tum vigilare severis,
maxima quae rerum pondera ferre docent,
edidicit solers leges et jura Quiritum,
et patria sanctum quicquid in urbe fuit.
At nihil est ullis terrarum in finibus actum,
cum bello aut tuta pace tenentur agri,
quod non ille animo memori mandarit habendum,
unde suis ferret, cum foret usus, opem.
Nemo igitur tantis instructior artibus umquam
tractatum causas fertur adisse forum,
nec patrociniis aeque juvisse clientes,
aut poenae plures eripuisse reos.
Scilicet oranti Cicerone disertius ipso
nil quod non judex crederet aequus, erat.
Illi ingens gravitas, illi probitasque pudorque,
et vitae integritas duxque comesque piae ;
atque ideo cunctis perfunctus honoribus, unus
consessu princeps praefuit inde patrum.
Ingentique illum moderatus laude senatum,
quo nil terrarum sanctius orbis habet,

rexit bis denos incorruptissimus annos :
atque indefessus nobile munus obit.
Consilio in dando sententia libera et una
servandi cives maxima cura suos ;
ante oculos constans regni splendorque decusque,
et summa in Regem cum pietate fides ;
pacis mirus amor, mens rerum inimica novarum
semper et haud usquam desidiosa quies.
Ceu postquam utilibus sitientia prata rigavit
imbribus atque agris praebuit amnis aquas,
labitur et cursum nusquam remoratus et undam,
solibus assidue fert alimenta novis,
immensum Oceani dum se provolvit in aequor,
quaque potest, pelagus commodus auctat ope.
Hic quoque talis erat confecta negotia postquam
viderat atque aliquid temporis esse super.
Namque suis illud privatim impendere amicis,
sive his in studiis ponere suetus erat,
quae curis animum assiduis relevare gravatum
et cives aliqua parte juvare solent.
Ergo etiam acceptos Musis juvenesque senesque
amplecti et praesto semper adesse bonis
omni ope et omni opera : neque enim differre juvandi
tempora, nec duro despuere ore preces
cujusquam, aut miseri voces ridere clientis,
dum sedet aut clausas ambulat ante fores.
Hunc ego te si flere vetem, si conqueri ademptum
Chiverni, in quo uno periere bona,
quis mihi vel ferrum, vel durum adamanta rigentis
ipsius in latebris pectoris esse neget ?
Sim stipes, sim truncus iners simque horrida cautes,
quam nec vis Boreae, nec movet unda loco,
ulla suo, verum abruptis exposta procellis
nullo aestu, nullo frangitur illa gelu.
Occidit hujus honos et gloria maxima saecli,
occidit et patriae spesque salusque tuae.
Atque ego te plenos lacrimarum fundere rivos,
et manibus pectus tundere et ora vetem ?
Tu vero heroem, qualem non ulla tulerunt,
qualem etiam posthac saecula nulla ferent,
deflendo susceptum animo testare dolorem
et lacrimis laxa claustra revulsa piis.
Hoc ipse, hoc conjux lectissima femina, tanto
digna patre et tanto femina digna viro,
hoc nati nataeque et pignora cara nepotes,
hoc omnis tecum Gallia tristis agat.
Et tamen ante oculos ejus versetur imago
et constans vitae perpetuusque tenor.
Qualis erat, natum cum grandem et honoribus auctum
ipse suum vidit morte repente rapi,
invictusque animo vultuque immotus eodem
pertulit afflictae tristia damna domus.
Nec vero indoluit casu concussus acerbo,
scilicet humanas has memor esse vices :
ut nunc fortuna, si qua est fortuna, feramur
in caelum, pressi nunc jaceamus humi,
ni forte externo mens inconcussa tumultu

perstet et incoeptum pergere tendat iter,
nec sese ipsa sua patiatur sede revelli,
dum, sua quae non sunt, cogitat esse sua.
Ille quidem quacumque in re sibi fidere doctus
imperturbato pectore dura tulit.
Nec, sua res quamvis fluerent ad vota secundae,
non servasse modum dicitur atque decus.
Ut mirum non sit, Superis si gratior omnes
transierit felix et sine labe dies,
ac spatia extremae confecerit usque senectae
viribus, ingenio, corpore, mente vigens.
Decessit certe fortunatissimus uno hoc,
(nam quis quae restant enumerare queat ?)
Quod sibi te generum moriens Huralte reliquit
consilio et morum commoditate parem.
Quem merito evexit rerum prudentia ad altum,
doctrina et virtus quo tua digna, gradum.
Officiis cujus meritas persolvere grates
meque animi memoris dum dare signa juvat,
quae fidis impressa notis non deleat aetas
ulla, nec extingui Musa diserta sinat.
Haec ego si maesta cecini tibi carmina voce,
interventu etiam forte molesta suo,
excuset factum simplexque et grata voluntas,
nec non et jussis obsequiosus amor.

LIBER SECUNDUS

AD FERDINANDUM MEDICEM CARDINALEM ET AD PETRUM FRATRES MEDICES COSMI MAGNI DUCIS HETRURIAE FF.

C2_1

Nullane vos hiemis species jam certa propinquae,
nec saevi Boreae vis inimica fugat ?
Et tamen excessere istis e finibus omnes
saetigerique sues capreolique leves.
Ac jam prata rigent niveis incana pruinis,
et nulla est, quae non torpeat unda gelu.
Ecquid vos igitur nudis remoratur in arvis ?
Ecquid, ubi nihil est quod juvet, esse juvat ?
Hic soles tepidi assidue caelumque salubre,
hic viridis multo gramine ridet humus.
Laetaque coturnix fecundus pervolat agros,
et multo gelidae pisce natantur aquae.
Hic fruges passim depascitur improbus anser
rimaturque amnes ingluviosus anas.
Haec etiam Lydo non invidet unda Caystro,
cycnorum innumeros, quos alit ille, greges.
Quin damae et lepores inter fruticeta vagantur,

inque volutabris plurimus horret aper.
Ecquid adhuc statis, Tyrrhenae o regia gentis
germina et Ausonii spes rediviva soli ?
Vos nemora et silvae, placidi vos aura Favoni,
vestraque vos Tusci litoris ora vocat.

AD VESPASIANUM GONZAGAM DUCEM SABLONETAE

C2_2

Innumeros potui merito Gonzaga labores,
aestusque et brumae frigora dura pati,
sive per horrentis Pindi juga, sive per Haemi
anfractus varia persequor arte feras :
cum modo tantum in me decoris, cum tanta redundet
gloria, cum tantus tamque petendus honos,
quantum et quale decus, quanta est ea gloria, quantus,
qui mihi vel vita est carior unus, honos,
dum dignum statuis, quem per nemora alta sequaris,
qua nulli e nostris contigit ire via.
Hunc tu igitur si non plane reprehenderis, ipse
conatum incipiam jure ego amare meum.
Namque uni placuisse tibi quibus evenit, iisdem
evenit, ut placeant jam sine fraude sibi.

DE XIII ITALORUM CUM XIII GALLIS PUGNA IN PEUCETIIS EX PROVOCATIONE COMMISSA

C2_3

Quisquis es, egregiis animum si tangeris ausis,
perlege magnorum maxima facta ducum.
Hic tres atque decem forti concurrere campo
Ausonios Gallis altus adegit amor,
certantes utros bello Mars claret et utros
viribus atque animis auctet alatque magis.
Par numerus, paria arma, pares aetatibus, et quos
pro patria pariter laude perisse juvet.
Fortuna et virtus litem generosa diremit :
et, quae pars victrix debuit esse, fuit.
Hic stravere Itali justo in certamine Gallos,
hic dedit Italiae Gallia victa manus.

AD ISABELLAM MEDICEM COSMI MAGNI DUCIS HETRURIAE F.

C2_4

Quam modo multiplici contextam ex arte corollam
in manibus pono dia Isabella tuis,
ante mihi intacta legere e valla Napaeae,
quo ferrum nemo, nemo agit ausus oves.
Sola apis Hyblaeos delibat Hymettia flores,
dum strepit et dulces construit inde favos.
Tu vero decora ista tuae cape debita fronti,
a casta veniunt quae tibi dona manu.
Mollis odoratas hic fundit amaracus umbras,
illius et circum plurimus extat honos.
Quique thymus varios inter viret unus odores,
excoluit puris hunc pudor unus aquis.

AD EANDEM

C2_5 Si tibi quae praestans animus, quae gloria gentis,
quaeque adeo eximiae formae honor usque tuae
postulat, o veterum decus immortale parentum,
magnorum o proles suspicienda ducum,
pro meritis Isabella tuis fortuna dedisset,
unica terrarum tu domina orbis eras.
Sed timuit, ne te rerum potiente jaceret,
victaque virtuti cederet ipsa locum.

DE HIRUNDINE, QUAE PULLOS STRANGULAVIT SUOS

C2_6 Avolat e pueri manibus ludentis hirundo
pone trahens nexo pendula fila pede.
Utque refert dulcem natis implumibus escam
et nidi in summo margine laeta salit,
arentes tenuis longo subtegmine lini
perdita festucas implicuisse videt.
Heu quid agat ? Peritura fame circumvolat, et quam
attulerat miseris damnat et odit opem.
Ergo illis laqueum cervici innectit et omnes
interimit natos, pignora cara, suos.
Proh scelus infandum ! Quis jam te barbara Progne
credat Itym manibus non jugulasse tuis ?

AD FERDINANDUM MEDICEM CARDINALEM

C2_7 Venaris Fernande lupos atque omnia late
reddis Amyclaeo pascua tuta cane.
Roma igitur tantae plaudit laetissima praedae.
Cur ita ? Non Martem, sed colit illa Jovem.

DE AQUILA IN AERE INTEREMPTA A MARIO URSINO

C2_8 Dum pedibus leporem fulvus Jovis ales aduncis
fert celer et liquidum radere pergit iter,
vulnere letalis (quis credat ?) In aere baccae,
quae Chalybe e medio protinus acta ruit,
labitur ; in praecepsque imum per inane volutus
et vitam et vitae gaudia linquit humi.
Labentem vidit Divum pater aethere ab alto :
"Et sua mortales fulmina (dixit) habent."

DE EADEM

C2_9 Aerias aquilae nubes atque astra petenti
letali Marius pectora glande ferit :
fistula quam media discludit aenea flamma,
cum primum injecto sulphur ab igne micat.
Atque illam excipiens tellus memor : "En mea proles
in Superos (inquit) fulmen et ipsa jacit."
Quod quamquam fratres non ulciscetur ademptos,

haec tamen haud posthac suggeret arma Jovi.

DE LUSCINIA AVE

C2_10
Luscinia in summo consueta quiescere ramo,
cui vitem agricolae junxerat ante manus ;
dum partim somno indulget, partim excita cantu
exercet questus irrequieta suos,
capreolis alte serpentibus, unde racemi
pendentes stabili sustineantur ope,
vinciri crura imprudens non sensit et arte
innecti alterutri vincula dura pedi.
Quo decepta dolo et detexto in vimine clausa,
conticuit multos maesta silensque dies.
Delicias sedenim postquam sese esse puellae
vidit et a rosea pascier usque manu,
facta loquax iterum cantus integrat amicos,
et dominae somnis obsequiosa favet.

AD FRANCISCUM MEDICEM MAGNUM DUCEM HETRURIAE

C2_11
Justitiae nullus cum jam locus esset in urbe,
Dux magne, imperii quae caput una tui est,
cunctaque muneribus donisque oppressa jacerent,
et, nisi non inopis, gratia nulla foret :
fers legem poenasque graves certissimus addis,
ne donari aliquid, ne recipive queat.
Protinus ergo aditus sancto patuere pudori
et turpi a quaestu se abstinuere manus.
Inde tibi grates agimus, Dux optime, quorum
injustos sumptus non patiuntur opes.
Quaeque aliis erat atque aliis exposta rapinis
urbs tua, nunc demum se videt esse tuam.

AD MARIUM URSINUM DE CICONIA INTEREMPTA

C2_12
Unguibus et duro dum forte ciconia rostro
versantem colubrum lubrica terga rapit,
percutitur bacca, media quam ferrea flamma,
ceu fulmen, tereti fistula ab ore jacit.
Ergo cadit : prodestque nihil coluisse parentem
et quod cum dira proelia gente gerit.
Tu vero, qui totum uno certissimus ictu
alituum sternis, cum libet, agmen humi,
quem fugisse nequit manni post terga latentem
seu mergus, seu sit grus, olor, anser, anas :
parce pias posthac placidarum in caede ferarum
sanguine tam innocuo conscelerare manus.

DE EADEM AD EUMDEM

C2_13
Candida dum medium curvis rapit unguibus hydrum
grataque longaevo fert alimenta patri :

labitur heu dira percussa ciconia glande
et duro coluber liber ab ore fugit.
Proh scelus ! Exitium pietas illi attulit : ast hic,
cui vita in primis noxia, sospes abit.
Quae nam igitur te, saeve Mari, non praedicet aetas
insonti tinctas sanguine habere manus ?

EX GRAECO

C2_14 Concreto ut pueri rapiunt e flumine crustas,
cum brumae atque hiemes obriguere gelu ;
post autem, ut digitos pervasit frigus et una
torpor iners molles occupat articulos,
nec quod obest retinere queunt, nec ponere norunt,
dum glacies teneras urit iniqua manus.
Gaudia sic primum juvenes in pectore versant,
quos Placito Veneris contigit igne puer.
Dein vero, ut pestem mediis hausere medullis,
quae cunctas animi depopulatur opes,
discupiunt miseri renuuntque exstinguere flammas :
et piget et lenta morte perire juvat.

IN SPES

C2_15 Dum circumvolitant animum spes et tibi votis
omnia promittunt uberiora tuis,
tu procul, ut moto muscas aestate flabello,
dum facto hinc illinc agmine in ora volant,
fac abigas. Aliter misere torquebere teque
jam vixisse aliis, non tibi flebis inops.

AD FRANCISCUM PANICAROLAM

C2_16 Orantem qui te non audiit, Attica nescit
et Romana tuae quantum facundia linguae
cedat et eloquio devicta assurgat Etrusco.
Affluit at quicumque semel dum dicis et asper
exterres sontes, aperisve arcana Tonantis,
nec se immutavit, nec sustulit ardua supra
sidera : vos talem terris avertite pestem
caelicolae, indignum vos mergite pondus Averno.

AD PAULLUM MANUTIUM

C2_17 Quantum Roma sui Ciceronis maxima linguae,
tantum lingua tibi debet Ciceronis ; et uni
una tibi quod vivit adhuc, quod floret ubique,
et colitur, refert acceptum culte Manuti.

AD EUMDEM

C2_18 Exorta est tecum culti Ciceronis imago :

et vivit tecum et tecum moriatur oportet.
Vive igitur mi Paulle diu, diu ut illa superstes
vivat, et hoc uni praesens tibi debeat aetas.

AD LAURENTIUM IACOMINIUM

C2_19 Laurenti, o pulchris virtutum insignibus aucte,
o, et Tyrrheni flos et ocelle soli.
Quid prius ipse in te mirer ? Studiine labores ?
Queis tibi sublimem sternis ad astra viam.
An vero ingenium ? Cujus vim saepe sororum
Aonidum dulces obstupuere chori.
Externas quoniam dotes, quibus affluis, ipse
consuesti haud propriis adnumerare bonis.
Ast ego, cui virtus summis est proxima Divis,
illa prius, mox haec singula suspicio.
Omnia namque in te qui non miratur amatque,
quaeque tacens novit dissimulare potest,
ille uni sibi vim nimirum injurius affert
splendidaque invidiae dat documenta suae.

IN EFFIGIEM BENEDICTI VARCHII

C2_20 Sacravit primam primo qui flore juventae
aedibus aetatem Ractius hisce suam ;
quod memoris gratique animi dare signa satisque
officio factum, qua potis, esse cupit,
hic ipsum Varchii posuit de marmore vultum :
atque uno in vultu tres tibi nosse dedit.
Historicum qualem quisquam vix legit, et ulli
qualem oratorem nec meminisse queant,
vatem autem, cui pauci audent contendere vates,
sive illos Latium, Tuscia sive tulit.

AD IOANNEM ALBERTUM I.C.

C2_21 Si medicum merces sequitur sua, cum sua ab arte
vitae aliquot nostrae prorogat ille dies,
cur vatem, immortale aevum nomenque perenne
cum parat, Alberti, praemia nulla manent ?
Scilicet haud multi (neque enim res parva neque omnium
corpore depressos apta movere animos,
ni quos ad caelum stimulat contendere gressum
gloria praeclarae mortis amica comes)
dum luxu indulgent et somno, posse sibi se
praestare hac tanta condicione putant.
Nam quicumque bono dat praemia digna poetae,
ille unus numquam jam moriturus obit.

AD ANTONIUM LANFREDINUM I.C.

C2_22 Si quem optare licet, qui cum traducere vitam
possim atque aetatis tempora transigere,

ipse unus certe es, mi Lanfredine, diesque
ac noctes, qui cum dulce sit esse mihi.
Namque ii sunt mores eaque est doctrina tuique
mirifice exculti tanta animi probitas,
ut quicumque semel tecum est congressus et inde
non te amat ac sese quisque adamare solet,
nesciat is quantas virtus habet aurea vires,
quamque adeo vehemens vis sit amoris amor.

AD COSMUM MEDICEM MAGNUM DUCEM HETRURIAE

C2_23 Invicti paulo ante hostes, rex optime regum,
opponunt castris dum sua castra tuis
et late innumero populantur milite campos
diripiuntque avida templa beata manu,
nusquam maestae urbes, nusquam maesta oppida pro te
cessarunt summo vota vovere Deo.
Nunc autem, postquam caesis tot millibus, ipse
solvisti ingenti tristia corda metu,
passim laetae urbes, passim laeta oppida pro te
festinant sancta solvere vota fide.
Ut dubitemus utrum populo sis carior ipsi
Cosme tuo, an populus carior ipse tibi.
Sed certe haec laus est, haec gloria magna, superbos
sternere humi et populis esse in amore parem.
Dum te, Cosme, diu nimium Labrone morantem
invidet Etrusci litoris Arnus aquis :
exit et aggeribus ruptis lata aequora tranat
spumeus et tumido gurgite vastat agros.
Jamque avidis molem aggressus sese apparat undis
vertere et antiquas obruere amne domos.
Seu nos ergo istuc fugientes excipe, seu tu
huc, ut subsidat, maxime Cosme veni.

C2_24

AD EUMDEM

Dum te, Cosme, diu nimium Labrone morantem
invidet Etrusci litoris Arnus aquis :
exit et aggeribus ruptis lata aequora tranat
spumeus et tumido gurgite vastat agros.
Jamque avidis molem aggressus sese apparat undis
vertere et antiquas obruere amne domos.
Seu nos ergo istuc fugientes excipe, seu tu
huc, ut subsidat, maxime Cosme veni.

AD EUMDEM

C2_25 Viderat, Etruscum qua se ora extendit in aequor,
Arnus, et opposita mole minatur aquis,
jucundas te, Cosme, moras et tempora laetum
conterere et ripas deseruisse suas :
protinus ingenti concepta turbidus ira
"Praefertur, video, jam mihi pontus (ait)
quare agite, o Nymphae, cunctas effundite habenas,

quosque ego ditavi, nunc populemur agros.
Quod si perstiterit spretis precibusque minisque,
mox Arnum is pelago sentiet esse parem."

VOTUM PRO SUSCEPTA VENATIONE, AD DIANAM

C2_26 Sic tua Panchaeis fragrent altaria donis
venantique omnes dent tibi terga ferae ;
sic te nocturnas terrae incedente per umbras
in triviis ululet sedula turba canum.
Susceptum da Diva mihi decurrere munus
et facili, quo jam coepimus, ire via.
Instructi ut nostris venantes artibus olim
audaci subeant horrida tesqua pede.
Non ego tum variis spargam modo floribus aram
suspendamque alto plurima dona tholo,
sed caput immanis praefigam postibus apri,
nec non et Scythicae cornua vasta ferae.
Adsis, o Diana : tuus jam retia ponit
et praedam toto litore Cosmus agit.

AD PETRUM VICTORIUM

C2_27 Si quem felicem ac vere statuere beatum
quicumque expendunt cum ratione bonum :
ipse ille es certe Victori. Nam tua primum
clarat te veteri nobilitate domus ;
deinde valetudo firmum vegetumque senectae
tradit et a puero continuata venit ;
postremo virtus sese tibi pulchra suasque,
nixa quibus graditur, sedula pandit opes.
Cetera non referam : quando omnes undique terras
plurima doctrinae sic monimenta tuae
complerunt, ut te quoddam ceu numen ab astris
delapsum cuncti mente animoque colant.
Perge igitur, veterumque libros artesque juvato
ingenuas omni qua potes unus ope ;
perge, inquam, nobisque aperi quorum aurea magno
cum damno in tenebris scripta sepulta jacent.
Ipsaque tot meritis devincta fatebitur aetas
nulla umquam tantum saecla tulisse virum.
Nam si opus heroum proprium est prodesse futuris
atque hominum praesens velle juvare genus,
exstinctis vitam lucemque afferre tenebris,
quis Phoebi et summi jam neget esse Jovis ?

AD MARIUM COLUMNAM

C2_28 Et domus est Italis non ulla vetustior oris,
quaeque vel ingenti nobilitate potens
sit magis et summis heroum illustrior actis,
pluribus et quae se claret imaginibus,
quam tua, perpetuo magnorum e sanguine nobis
orte ducum, o Latii spesque decusque Mari.

Et nemo est, seu dulciloquas coluisse Camenas,
et facta ad caelum fortia ferre virum,
seu luctantis equi duris calcaribus armos
frangere, seu libuit tela movere manu,
atque urgere acrem virtute et viribus hostem,
audax qui sese praeferat ipse tibi.
O felicem igitur fortunatumque Columnam,
qui facere et docte scribere facta queas.

AD IO. BAPTISTAM ASINIUM

C2_29 Tu ne igitur verbis Asini me docte putasti
parere et precibus non voluisse tuis ?
Eadem opera potes et solem quoque credere caelo
et nasci et radios fundere nolle suos ;
aut etiam matrem puero nutricis egenti
poscenti suetos posse negare cibos.
Non ego sum, sceleris qui tantum suscipere in me
ausim et tam turpis criminis esse reus.
Non, si me duris in cautibus ipse tulisset
Caucasus et Scythici barbara terra soli.

AD CHRISTOPHORUM CRESSIUM

C2_30 Ipse leves cernis Cressi conantur ut alae
incudem ad caeli sidera ferre gravem.
Conantur nimirum illae fecisse, quod omnes
posse ulla fieri vix ratione putant.
Quantum etenim levitate sua tolluntur in altum,
tantum haec ingenti pondere vergit humi.
Sic animo solet esse suo cum corpore pugna :
dum corpus terras, dum petit astra animus.
Verum illud praeclarum, in quo victoria laudem
victori et victo tempus in omne parit.

IN VITEM

C2_31 Quae nam autem infelix regio, quae nam invia soli
in Scythicis vitem hanc educat ora jugis ?
An Celtarum alpes glacie nivibusque rigentes,
fertilis an ferri nutrit Iberus ager ?
Quae tam immaturos progignere sueta racemos
commendat miseris tristia vina cadis.
At tu quid cessas illuc properare Lycurge,
et stirpem invisam dejicere ultor humi ?

AD ANTONIUM CIOFIUM I.C.

C2_32 Quas te horas vitae genio tribuisse Ciofi,
vixisse et quando dicere te potero ?
Numquam equidem. Nam te modo jus civile Quiritum
explanandi ad se publica cura rapit ;
et modo solventem dubiarum aenigmata legum

sevocat a nobis nobile Gymnasium.
Quin etiam interdum turba importuna clientum
obsidet, atque domi detinet assiduum :
ut suspirandi nullum nullumque jocandi
momentum videam temporis esse super.
O vere studium sibi inutile, quod requietem
nusquam habet ipsum, aliis quam peperisse solet.

IN INGRATUM

C2_33
Si laesus doleo, si, quem minus esse decebat,
nunc illum in primis immemorem experior :
vos, o, perfidiam quicumque haud fertis inultam,
impia nec sinitis facta latere diu,
vos o vos, inquam, caelestia numina, vos nunc
testor et has imo pectore fundo preces :
ut, si nil feci, si mens sibi conscia culpae
nullius est, cur me fallere debuerit ;
debuerit misero furtim subducere sese,
et nostrae foedus frangere amicitiae,
ipse olim infidi verbis deceptus amici
accuset tacitus seque suamque fidem.

AD PETRUM ANTONIUM IACOMINIUM

C2_34
Aoniis o cura puer gratissima Nymphis,
ante annos Cirrhae cui juga culta patent :
adventantem ad se quem jam miratur Apollo,
exceptum gremio quemque Thalia fovet.
Perge celer, nec te revocet labor arduus usquam,
quo te nunc primum gloria dulcis agit.
Tempus erit tanto cum se Florentia alumno
jactet et increscens altior Arnus eat,
cum laudes nomenque tuum vivensque vidensque
gaudebis ferri docta per ora virum.
Ipse ego tum certe, seu jam per molle vagabor
Elysium, seu mi vita superstes erit :
"Nil quidquam Lethaea timens oblivia (dicam)
deleri nomen non sinet iste meum."

DE IOLA

C2_35
Ille tuus, Pan semicaper, crinitus Iolas,
ille, tuos cantus quem superare ferunt,
dum capit umbrosae somnos sub tegmine pinus,
solus Amor vigili pectore servat oves.
Jamque cadunt altae summis de montibus umbrae,
et prodire ferae, quae latuere, parant.
Vestrumque aliqua, heu, Dryades illum excitet, ut ne
fiat Amor saevis cum grege praeda lupis.

DE THYRSI PASTORE ET LAELAPE CANE

C2_36
Injussae rediere et oves simaeque capellae
pascuaque ingenti deseruere metu.
Sub quercu jacet exstinctus cum Laelape Thyrsis :
Jupiter hos saeva sustulit ipse manu.
Eheu, quis posthac aget in nemora alta capellas ?
Aut quis lanigeras jam tueatur oves ?
Ille decus nemorum et pastorum gloria Thyrsis
occidit et Laelaps gloria prima canum.

DE LACEDAEMONIA MATRE, EX GRAECO

C2_37
Effugit exanimis nudato corpore, cives
dum miscens dubio proelia marte, Lacon.
Obvia quocirca juvenem transverberat hasta
mater et hos audax fudit ab ore sonos :
"En patriam mentite tuam, mentite parentes,
i nunc, atque hosti cedere disce locum."

AD DIONYSIUM LAMBINUM

C2_38
Lambine, implicitos cui vatum solvere nodos,
cui datur exculto suaviter ore loqui,
Bargaeus tibi gratus agit doctissime grates,
si non quas debet, quas tamen ipse potest.
Quodque prius notae virtuti debuit, en se
praesto offert meritis officiisque tuis.
Tuque tibi constare voles si nunc quoque, munus
quam levius, gratum tam magis istud erit.

AD BONAM VALETUDINEM

C2_39
Si genio indulsi, si vitam suaviter omnem
traduxi, nostram dum colis ipsa domum,
o, quam circumeunt unam lususque jocique,
et cum lasciva matre protervus Amor :
hunc mihi da taetrum e membris deponere morbum,
qui cunctas imo pectore laetitias
expulit et, centum inducens uno agmine curas,
mirificis mentem ludit imaginibus.
Da taetram hanc pestem, toto quae corpore saevit
improba, in extremos rejicere usque Getas.
Et te redde mihi : spargam mox floribus aram
ipse tuam et multa limina sancta rosa.

AD PHILOMELAM AVEM

C2_40
Ne cantus Philomela tuos, ne projice ad auras.
Has quercus, haec tu robora dura fuge.
Nec te decipiat, blandis quod saepe Napaeis
ornarit varium querna corona caput.
Hi tibi dum rami fundunt e cortice viscum,

exitium miserae perniciemque parant.
Sunt virides Bacchi vites, est proxima myrtus,
intra quas versus dicere tuta potes.
Auratae teneris pendent e vitibus uvae,
myrtus odoratas spargit opaca comas.
Adde quod et numeros et dulcia carmina vatum
et Venus et toto pectore Bacchus amant.

DE LUSCINIA AVE

C2_41 Aucupe dum trepide surgunt clamante volucres,
et caecae properant accelerare fugam,
implicitae maculis alas exsolvere tendunt,
et miserae impediunt se magis atque magis ;
sola inter cunctas elapsa effugit et altas
luscinia in silvas libera facta volat.
Ecquis, io, vates sacrum genus esse negabit,
his avibus cum dent retia et ipsa viam ?

DE IOLA VENATORE

C2_42 Semicapri Panes et montivagi Satyrisci,
quaeque alitis Dryades per nemora alta feras,
hanc pharetram, hos arcus pinu suspendit ab alta,
retiaque et Triviae cornua rauca suae.
Utque caprae passim leporesque vagentur, Iolas
constituit vobis hic jugulare canes.

DE DEMAENETA, EX GRAECO

C2_43 Octo olim natos bello Demaeneta raptos
eodem omnes fertur contumulasse loco.
Spargeret atque adeo lacrimas cum in funera nullas,
"Hos (inquit) peperi terra Lacaena tibi."

IN OBITUM MYCONIS PUERI

C2_44 Exstinctum Dryades puerum flevere Myconem,
Castalii puerum spemque decusque chori.
Utque inter silvas, inter nemora ardua quondam
nomine sub tanto saecula cana forent,
has illae inscripsere notas radicibus imis :
Pieridum periit spesque decusque Mycon.
Ergo dum flabunt venti, dum robora vivent,
induet et virides dum nova silva comas :
non Thyrsis, non Daphnis erit, non notus Iolas,
non alii, quos jam fama canebat anus ;
audiet at caelum hoc vocem fundentibus ornis,
Pieridum periit spesque decusque Mycon.
Haec Dryades et cum laevum intonuisset Olympo
Jupiter : "En vota haec jam rata (dixit) erunt."
Altaque per Stygii juravit flumina fratris,
nomine sub tanto saecula cana fore.

C2_45 Pulcher Hylas Acmen, Acme pulcherrima Daphnin
deperit ; et Daphnis Chlorida, Chloris Hylan.
Acme spernit Hylan, Daphnis pulcherrimus Acmen,
et Daphnin Chloris candida, Chlorin Hylas.
Filius hasce vices Veneris, Venus hasce Dione
saeva jubet poenas legibus esse ratas.
Idcirco horum alius, quantum ferus odit amantem,
tam est alii tristis tamque odiosus amans.
Discite vos igitur, qui vos male fertis amari,
ultorem vobis post caput esse Deum.

C2_46 Qua patet aequoreas longe hinc prospectus in undas,
cunctaque caeruleis impediuntur aquis.
Mira fides : quondam silvae montesque fuerunt,
oppidaque et rarum fertilis uber agri ;
quodsi (namque potest nil non longinqua vetustas)
nunc ubi sunt fluctus, pascua rursus erunt,
cur ego non sperem Lalage mutetur ut olim ?
Et veniat supplex, quae modo dura fugit ?

TUMULUS

C2_47 Et paucis natura mihi contenta meumque
imbutum nullo crimine pectus erat.
Non livor, non ambitio mala perculit, ut nunc
hinc quoque mandarim nomen abesse meum.
Denique nil pravum placuit. Si mentior, ipsa,
qua tegor, aeternum sit mihi terra gravis.

IN OBITUM PHILIPPI TORNABONI EPISCOPI

C2_48 Qui vatum obscuras voces, qui scripta piorum
suetus et ad sedes Divum aperire viam,
et morum integritate et vita puriter acta
aequavit (si fas dicere) caelicolas,
exsuperans, qua parte potest, cuncta astra Philippus
Tornabonus adit mente animoque Deum.
Dumque illic vitae gaudet divina beatae
gaudia, divinis perfruiturque bonis,
oblitus mortalem animum sensusque rebelles,
spectat ovans, illinc se sine quicquid agunt.
Tum secum : "Aeternae pars o contraria luci,
offudit tenebras nox mihi quanta tuas ?
Jamdudum condaris humi. Me mole relicta
corporis, aeternum sidera habere juvat."

TUMULUS LAODAMIAE PUELLAE

C2_49 Vita fuit, mea nata, brevis tua : cum tamen esset

dignior in terris vivere forma diu.
Sic, injusta tibi justos quos abstulit annos,
mors addet lacrimis, Laodamia, meis.

IN OBITUM HENRICI VALESII GALLORUM REGIS

C2_50
Henricum tristis cum jam Bellona videret
cepisse invicta regna superba manu,
moxque sibi generum partis emisse Philippum
Austriacum et populis otia longa suis :
indoluit celebrisque inter spectacula ludi
obvia perfracta casside fudit humi,
"Atque in connubii pacisque hoc foedere (dixit)
quae caderet, nusquam victima major erat."

IN IMAGINEM DIDONIS, EX GRAECO

C2_51
Quam cernis, vera est magnae Didonis imago,
haec Paphiam formae vincit honore deam.
Talem me Tyrii quondam genuere parentes,
nec mea, quem credis, corda perussit amor.
Numquam etenim Aeneam vidi, neque tempore eodem,
quo cecidit Priami regia, Byrsa fuit.
Ipsa mihi, ne me Libycus poteretur Hiarbas,
conscivi mortem fortiter ausa manu.
At vos impuro Musae favisse Maroni
non pudet et tantum sustinuisse nefas ?

IN AMMANNATI ANTAEUM

C2_52
An ne hoc Alcides in signum est versus ? Et ille,
terra novas vires cui modo tacta dabat ?
Anne Ammannatus caelo vim fecit ? Et aeri
spirare ac voces edere posse dedit ?
Namque, animam pressus qui nunc (viden') efflat ab ore,
jam jam pondus iners projicietur humi :
cedet et hinc, duris hostem qui dura lacertis
urget et invictis pectora pectoribus.
Quod si forte suum differt victoria finem,
et fracti nondum pectoris ossa crepant,
longam hujus decet esse moram tempusque palestrae,
quando hic Neptuni est filius, ille Jovis.

PUERPERIUM

C2_53
Haec ego formosa Lycidas pro conjuge vota
persolvo et capiti myrtea serta fero.
Vos fetam servate precor, vos nocte silenti
custodes vigili numine adeste Lares.
Hic pilo, hic valida feriat contusa bipenni,
deverrat celeri limina at ille manu.
Tu procul in montes Silvane atque avia cedas
improbe : culta hic sunt omnia, culta domus.

PRIMITIAE

C2_54

Et Pani et Cereri et Baccho dat rusticus Aegon
primitias ruris munera parva sui :
lac Pani, Cereri spicas Bacchoque racemos,
ut vitem, ut segetes, ut tueantur oves.
Quod si nec grando, mala nec rubigo luesque,
nec fures poterunt, nec nocuisse lupi,
debita tum vestras felix cadet hostia ad aras :
Pani haedus, Cereri sus, tibi, Bacche, caper.

AD LAELIUM TORELLIUM

C2_55

Quem modo perscriptum Laeli legis optime librum,
ultima suscepti cura laboris eram.
In quo plus multo tibi me debere fatebor,
quam, cujus nuper sum satus ingenio.
Nam, ni illum de spe depulsum animoque jacentem
erigeres, egomet non modo non poteram
quicquam esse : ast id, quod miserum foret, ilicet omnes
absumpsit fratres jam quoque flamma meos.

IN ALPHONSI ATESTINI FERRARIENSIUM DUCIS II ET LUCRETIAE MEDICIS COSMI F. NUPTIAS

C2_56

Exitium Europae miserati instare propinquum
junxerunt dextras Arnus et Eridanus.
Quod tantum in foedus nunc quis dubitare potest, quin
pacati veniant et Tagus et Rhodanus ?
Conjungent illi (inquam) animos hoc foedere : et una
conjungent magnis flumina fluminibus.
Gaude Ister, gaude Hebre, tibi jam vincula rumpent
Arnus et Eridanus, et Tagus et Rhodanus.
Tuque adeo Europa auspiciis felicibus aucta,
conjugio huic laetum laeta precare Deum.

AD MUSAM

C2_57

Si nihil in nostris positum scis esse libellis,
o, quae Parnassum blanda Thalia colis,
quod non primores linguae dixisse Latinae
constet, sive Maro, sive sit is Cicero,
seu Carus, cultusve Terentius atque Catullus,
et reliqui, quos tum pertulit illa viros
heroum acta astris valde felicibus aetas,
illa aetas virtutum omnium amica parens :
da, si justa precor, quaecumque ita scribimus, esse
aeterna et ferri docta per ora virum.
Nosque tibi ante aram ponemus in igne quotannis,
quos facit indoctus Cacula versiculos.

IN OBITUM IOANNIS MEDICIS CARDINALIS AD MARIUM COLUMNAM

C2_58 v.1 Nec lacrimas oculis, tristes nec pectore questus
2 ullos in tanto funere, docte Mari,
3 rupi ego. Sed subito stupefactus fulminis ictu,
4 et cecidi et jaceo nunc quoque mutus humi.

IN EIUSDEM OBITUM AD EUNDEM

C2_59 v.1 Heroum qui facta Mari paulo ante parabam
2 dicere et aeternis concelebrare modis,
3 oppressus foeda hac caeli subitaque ruina
4 ceu saxum in gelidis montibus obrigui.
5 Elatusque eodem, quo maximus ille, feretro,
6 maxima pars tanti funeris ipse fui.
7 Et modo, qui loquor haec, vereor sim vivus, an hujus
8 jamdudum exstincti corporis umbra levis.

IN EIUSDEM OBITUM

C2_60 v.1 In magno patris imperio quam vixerit insons
2 quamque incredibili religione pius,
3 qui modo vix quarti ingressus vestigia lustri
4 ltima Joannes flosculus orbis erat.
5 Testantur gemitus passim lacrimaeque bonorum,
6 inque ipso populi publicus ore dolor.
7 Sed, cui vel Latium meminit, vel Etruria nusquam
8 nec vidisse ullum, nec genuisse parem,
9 flagitia ille hominum et scelera importuna perosus
10 et misera innumeris saecula nominibus,
11 debuit ad Superos tum primum atque astra reverti,
12 cum reliquis vita haec gratior esse solet.

IN EIUSDEM OBITUM

C2_61 v.1 Non te tam pulchro spoliatum corpore tamque
2 orbatum innumeris flemus abisse bonis
3 Joanne : nam cui Superi non ulla negarunt
4 dona, super caelum, quod peteretur, erat.
5 Nos ipsos ipsi flemus, qui amisimus in te,
6 quantum nulla umquam saecula restituant.
7 O fragilem fortunam hominum ! Quam saepe repente
8 in primo spatii limine lapsa ruit.

IN EIUSDEM OBITUM

C2_62 v.1 Quem Cosmus Medices unum quemque Helionora,
2 magna Toletanae gloria honosque domus,
3 innumeris ambo juvenem virtutibus auctum
4 spem Latio fuerant se genuisse rati,
5 occidit exstinctus subito. Nos vivimus ? Inque hac,
6 hac aliquid vita credimus esse boni ?

AD COSMUM MEDICEM MAGNUM DUCEM HETRURIAE

C2_63
Qui primum bene suscepta, Dux maxime, et inde
tam pulchre educta prole beatus eras,
amisti subito geminos, tua lumina, natos :
terra quibus nusquam sustulit ulla pares.
Oraque cum passim lacrimis manantia cernas,
tu tamen immoto vultu animoque manes.
Idque, quod in rebus jam te fecisse secundis
constat, in adversis vis modo constet idem.
O praestantem animum dignumque heroibus illis,
unde tibi illustres dinumerantur avi.
Sed quorsum haec ? (Eheu) nostra haec sunt vulnera : et isti
non tibi, sed populis interiere tuis.

IN CACULAM

C2_64
Cacula tam placet ipse sibi, tam se ipse celebrat,
quam, qui se magnis vatibus esse parem
credit, quod tantum conscripto epigrammate, quemdam
terruit e doctis conspicuisque viris,
ne tractaret idem, quod jam tractaverat ipse,
deplorans Pepuli funera acerba ducis,
quem primae primo versantem in flore juventae,
eximiisque auctum dotibus ingenii
et praestantem armis et nobilitate potentem,
improba mors campos misit ad Elysios
ante diem, longam tam dignum vivere vitam,
quam sunt istius carmina digna mori
aeternisque tegi tenebris et nocte profunda,
et mergi obscuris cuncta voraginibus.
Quare Cacula se fallit. Nam, qui sua non vult
conferri ipsius carmina carminibus,
impuri metuit propter contagia versus,
ne qua suis labes haereat in numeris,
ac se postilla Parnassi e vertice sacro
Musae furcillis praecipitem ejiciant.

IN EUMDEM

C2_65
Saepe mihi dubio versanti in pectore multa
constitit ipsa sui nescia mens animi :
an tot campivagi fluctus, cum Jupiter olim
effusis terras obruit aequoribus,
delerint homines ; an tot Phaethontius ignis,
cum sata, cum silvas, cum maris ussit aquas ;
quot, qui ceu funesta lues grassatur in omnes,
ipse suis perimit Cacula versiculis.
Ut, quid praecipue vita sit noxium in omni,
ipse egomet sane quam sim animo ancipiti,
sed tria sunt certe mala maxima : pontus et ignis
quosque facit saevus Cacula versiculos.

IN EUMDEM

C2_66 In cycno quicumque leves, vel in ansere plumas,
in torvo setas qui numerabit apro ;
inque coma excultae crines undante puellae,
ad teretes suras dum spatiosa fluit,
mox levi collecta manu sinuatur in orbes,
et multo nitidum vestit honore caput ;
qui guttis quo vere pluit ; corpuscula qui quot
grandinis in terras aethere lapsa cadunt ;
qui, praeceps cum saevit hiems, quot prata pruinae
urunt ; quot torpent stagna lacusque gelu,
noverit ; et Libycus pelagi quot fluctibus Atlas
tunditur ; et pontus monstra quot altus alit ;
ille idem poterit turpissime Cacula mendas,
carminis et labes enumerare tui.
In quo nec verbis quicquam est impurius ipsis,
quodque minus, quod vis, significare queat.
Non res egregiae, non sensa, sed omnia plane
e vulgi media faece petita rudis,
omnia et illepida et numeris confusa Latinis,
ruris et insulsis omnia plena jocis.
Et tamen o Musis Phoeboque infense poetam,
te ipse poetam inquam Cacula saeve vocas.

AD RANERIUM BOCCAM

C2_67 Qui cupis aeternum laudis praecerpere fructum
et tenebras numquam mortis obire malas,
virginibus da te Aoniis, quae flumina propter
Permessi assidue carmina docta canunt.
Sic tibi sublimi contingere vertice caelum
et dabitur Divum nectare posse frui ;
unde ipse immortale aevum jam nactus et exsors,
nominis effugies funera acerba tui.
O felicem igitur fortunatumque laborem,
cujus ope a mortis lege solutus eas.

AD ALBIAM PUELLAM - ???

C2_68 Carminibus mihi si duram vis flectere mentem
Albia, voce tua consocianda lyra est.
Laetitias ego tum magnas jam sentio, cum mi
liquida vox sensus et sonus exhilarat.

DE PHLOGILLA

C2_69 Dianae Phoeboque novum decus addita et ingens
gloria Tyrrheni culta Phlogilla soli,
audiit ut primum magnum rediisse Columnam
incolumem ad ripas, Arne beate, tuas,
laetitia exiliens : "Hoc est (ait) ilicet, hoc est,
bruma quod hic vernas gignit alitque rosas."

DE DAMONE ET PHLOGILLA

C2_70 Damoni dum forte subit nova cura Phlogilla,
Dianae et Phoebi grata Phlogilla choro :
"Ne me (ait), o ingens honor et nova gloria Florae,
sperne, quod obrepit cana senecta comis.
Ipsae etiamnum doctae adhibent ad sacra sorores
immiscetque suis me Cytherea choris.
Quin ego, quod tecum licet admirere, Columnae
gratus et in primis grata Thalia mea est.
Ille meos versus magni facit, ille poetis
me quoque doctiloquis adnumerare solet.
Ille etiam, si quam canimus, fore censet, ut olim
canescat saeclis innumerabilibus."

AD ALEXANDRUM PUCCIUM

C2_71 Venor ego, o Pucci, et venandi captus amore
persequor assidue per nemus omne feras.
Nec piget horrentes indagine cingere saltus
et cava sollicitas ducere ad antra canes.
Ac, licet interdum frustrentur inania venti
vota, neque in casses praeda petita cadat,
dum tamen eliciam, quae tu mihi carmina nuper
misisti, Ismaria carmina digna lyra,
certe usquam non ullus erit, qui dicat inanem
venatu e tanto me rediisse domum.

AD CYPRIANUM SARACINELLIUM

C2_72 Difficile est, Cypriane, illum, quem diligis ipse,
odisse atque inter non numerare bonos.
Ut me, perpetuo quem tu dignatus amore es,
esse putem dignum, quem bonus omnis amet.
Et certe, cunctis qui se cupit usque probari,
ille uni totum se probet ante tibi.

AD HIERONYMAM ARAGONIAM

C2_73 Nec cantu tibi Sirenes Hieronyma certent,
nec tibi se forma praeferat ipsa Venus.
Nam, tu dum celeri percurris pollice chordas
summaque clarisona sidera voce feris,
horrida deponunt rapidi sua murmura venti
et sistunt cursus flumina praecipites.
In quem autem dulces ridens convertis ocellos,
efficitur gelidus protinus ille lapis.

DE LAELI TORELLI CARMINE

C2_74 Cum Laeli Angelius legisset amabile carmen,
admirans tales edidit ore sonos :

Si juris legumque unus doctissimus hic est,
qui pote Castalios sic coluisse choros ?
Quod si tam doctos didicit conscribere versus,
primum in judiciis obtinet unde locum ?
Sed, cujus voluit fidei committere Cosmus
totius imperii sceptra regenda sui,
non modo consilio reliquis praestare decebat,
verum aliis etiam dotibus ingenii.
Afflueret quo laeta bonis Etruria cunctis,
et Cosmi aeternum nomen in orbe foret.

AD FRANCISCUM MEDICEM ET IOANNAM AUSTRIACAM MAGNOS PRINCIPES HETRURIAE

C2_75

Innumeras alii statuas dum ponere vobis,
ornare et pictis compita imaginibus
fornicibusque vias properant conjungere, qui ab se
fortia vestrorum facta patrum memorent ;
ipse ego, vos inter sanctos quod cantet amores,
quod celebret fausti gaudia conjugii,
conscripsi, o regum gratissima germina, carmen,
et medio veniens ex Helicone tuli.
Vos animis capite id laetis. Nam laeta canenti
omina, vos laeta fronte favere decet.

LIBER TERTIUS

AD IOANNEM MEDICEM COSMI MAGNI DUCIS HETRURIAE F.

C3_1

Cosmi progenies inclyta maximi,
Joannes, decus et gloria Etruriae,
in te quid celebret nostra potissimum
anceps si dubitat Musa, nec invenit,
quem finem statuat, quave ab origine
primum exorsa canat tot bona, quae tibi
concordi tribuunt numine caelites ;
Quid mirum ? Veterum namque se imagines,
unde ortum repetis, protinus offerunt :
queis se supra alios Tuscia sustulit
ad caelum et tetigit sidera vertice.
Mox fratres animum ad se rapiunt tui :
quorum qui poterit dicere regias
laudes, idem etiam quot mare fluctibus
pertundat Zephyris litora flantibus
atque aether rigidis quot micet ignibus
percensere queat, dum patet undique.
Sed quorsum haec ? Quoniam non tua ducis haec,

quae non prestiteris tutemet, et labor
in queis non aliquis se tuus efferat,
laudari meritis possit uti suis.
Ergo non ego te, flos juvenum, canam,
quod forma egregii corporis atque opes
et praestans veteris nobilitas domus
reddant conspicuum, sed quod amabilis
cunctis, das operam, nullus ut uspiam
virtute anteeat, sive agiles equi
armos collibuit frangere Thessali,
seu torquere lacertis jaculum in feras,
tractare aut manibus tela decentibus,
aut nando tumidi fluminis alveum
tranare et rapidis vincere cursibus
Eurique et Boreae flamina praepetis.
Atque haec forte aliquem si moveant parum,
id certe moveat, quod potis abdere
cum te in deliciarum illecebras fores,
fortunae pariunt quas bona divitis,
doctrinae in studiis pervigilaveris,
Musis et Clario gratus Apollini :
sese munierit nullus ut artibus,
dignis ingenuo pectore, pluribus.
Quare si mea, nunc quae tibi mittere
ausus sum, veluti culta probaveris
ipse unus, videar posse, beatus ut,
monstrari digito praetereuntium.

AD FRANCISCUM TOLETUM SOCIETATIS IESU

C3_2

Pater Tolete, cujus admirabilis
rerum omnium scientia
vitaeque purae et absque labe sanctitas
convertit in se totius
aetatis oculos hujus, ut quod valdius
seorsum stupescant singuli
simulque cuncti prorsus esse nil putent
unaque voce praedicent.
Nam nullus usquam vivit integerrimus,
qui te sibi non praeferat,
tuaeque comparatus innocentiae
sese nocentem non vocet,
libensque fassus id, quod est, vestigiis
si rite inhaeserit tuis,
non se beatum praeter omnes autumet
speretque postmodum fore,
ut mentium caelestium patri Deo
acceptior deserviat,
vitamque felix degat unus undique
bonis refertam maximis.
Nam quid necesse nunc referre pluribus,
o lux Iberae gloriae,
doctorum ut omnis ordo te praestantibus
ad astra laudibus ferat ?
Ut tu tenebras intimas discusseris
tuis libellis aureis

tota ex Lycei porticu ? In queis se diu
inambulantes volucrant ?
Ut ipsa Patrum scripta, quae divinitus
dictavit ollis Spiritus
superne missus, ipse sic illuxeris,
ut Phoebus illucet diem ?
Quid ? Cum remissis hinc et hinc, ut assolet,
curis severioribus,
Musas revisis, non ne dulci carmine,
quod pangis, omnes praeteris,
quotcumque nostra protulere saecula
aequasque te prioribus ?
Quid ? Cum diserte disputas de feriis
et maximis negotiis
statuque rerum publicarum, regibus
consultatus a potentibus ?
Eventa cuncta, cuncta, quae putaveris
agenda, non vel Delphici
sunt certiora oraculis Apollinis ?
Quo tempore illa credidit
aetas dari mortalibus certissima,
nec fas haberi non rata ?
Ut jure te mirentur omnes omnium
mortalium decuriae
colantque tamquam heroa quemdam maximum,
et numen in terris novum.
Quos inter et me forte si locaveris
benignus, o, quas gratias
agam Parenti caelitum, qui me reum
hujusce voti fecerit ?

AD BONAM VALETUDINEM PRO GEORGIO CORNELIO

C3_3

O Diva, sedes quae colis arduas
semperque laetis caelicolum interes
mensis et indulgens choreis
esse jubes procul usque curas :
sic te pavores undique, sic fames
tristesque morbi, sic macies malas
depulsa vitet sub tenebras
inque nigro dominetur Orco,
risusque blandi pepetuus comes
adsit vicissim lusus et aureae
cum Gratiis Horae ac perennis
laetitiae Venus alma mater,
mater pudici sancta Cupidinis
altrixque castae grata licentiae :
cui ventus atrox sic jubenti et
saeva maris cadit unda saxis,
saevi quiescunt turbinis impetus,
nubes relinquunt aethera, nec sola
terrae salubri jam madescunt
rore nisi Zephyrisque flabris ;
tum se virenti gramine pascua
vernisque passim floribus induunt,
tum dia vitae dux beatae

corda per insinuat voluptas.
Nam quae sit auri te sine divitis ?
Quae liberorum gratia ? Quae imperii
late patentis, quaeve curae,
quaeve mali requies laboris ?
Redde o precamur te bona supplices
hic quicquid usquam est et juvenum et senum,
redde o merenti, nec priorem
invideas juveni salutem,
pro quo Adriani litora marmoris
atque ora Tusci nobilis aequoris
suspendit altis vota Divis,
nec modus aut gemitu aut querelis
ponetur ullus tristibus antea,
quam saevientem depuleris luem,
votique nostri nos precisque
feceris adveniens potentes.
Tu sola fletum sistere, tu potes
nobis dolorem hunc demere maximum ;
et dignus ille est quem revisas
protinus incolumemque serves.
Nam sempiternas nec reverentior
mentes honorat, nec melior colit,
integritatis nec perinde
ullus amans fideique certae
custos, et asper sontibus et ferox
atque innocenti commodus exstitit,
virtutis invictus satelles
et scelerum metuendus ultor.

AD ALFONSUM CARAFAM CARDINALEM

C3_4
Nec, quam sollicitus tum mihi fregerit
omnem sensum animi, quamve gravis dolor
mi sese extulerit pectore in intimo,
cum te Fors mala perculit,
ullus, sit licet et doctus et eloquens
hibernisque fluat plenior amnibus,
urna cum pluvias fundit Aquarius,
dicendo facile explicet.
Nec rursum o columen Parthenopes novum,
o spes Italiae fida labantis in
pejus quotidie, o gloria saeculi et
virtutum decus omnium,
Alfonse : ipse equidem nunc ego, dulcia
quamquam Sithoniae more nivis cadant
jam verba e mediis visceribus mihi,
umquam sim potis assequi,
quantum laetitiae pectore ceperim,
cum tot post hiemes atraque tempora,
quorum vi misere jam nimium diu
conflictatus es innocens,
discussis tenebris candidior tibi
illuxisse dies denique visus est,
multis ille quidem gratus, at hercule
mi gratissimus, unice

qui te, qui veteres gentis imagines
et fastos memores actaque tot domus
non uno veneror nomine, qui tuas
virtutes colo proprias.
Ergo o perpetuus affici honoribus,
et cultu juvenis digne superstite,
istanc ex animo nunc ego gratulor
fortunam tibi prosperam.
Et cunctos veniens laetior in dies
rebus se facilem praebeat ut tuis
sic opto et cupio, nil sit ut in meis
votis, quod magis expetam.

AD SE IPSUM

C3_5
Quis hoc futurum credidisset Angeli ?
Amicus ille, plurimum qui se tibi
debere norat idque fassus antea
in amore tete praeferebat omnibus,
tui suique factus immemor modo
oblivioni teque seque una dedit.
Quis hoc futurum credidisset Angeli ?

IN FEDERICI FELTRII URBINATIUM DUCIS EFFIGIEM

C3_6
Artes si docuit Punica gens suas
captantem insidiis Hannibalem duces,
si praestante Philippus
fudit consilio hostium
invictas acies, si sapientia
Sertori potuit bellica caedibus
non unis legiones
affecisse Quiritium :
ingenti quoque te Sfortia gens suo
astu consilioque et sapientia
instructum bone Feltri
bellis extulit horridis.
Sic casus similes, quos tibi bellicus
orbatos oculo fecerat altero,
virtus ipsa coegit
invitos quoque cedere.
Cui praeter decora haec maxima, maximas
grates Aonidum docta cohors refert,
culti et ripa Metauri
et fluxu Tiberis rapax.
Dum terras igitur conteget undique
caelum, cum Latio Graecia nobili,
quod vivit tibi semper
se debere fatebitur.

AD BENEDICTUM VARCHIUM, IN OBITUM LUCAE MARTINI

C3_7
Quales aerio e vertice montium
amnes primum humili flumine defluunt

radicesque suis imbribus arborum
imas suaviter irrigant,
ac mox propositum dum peragunt iter,
paulatim innumeris fontibus alveum
aucti, praecipites jam magis ac magis
quercus funditus eruunt.
Qualisve Ismarius Thracia ab ultima
primum flat Boreas lenis et aequoris
undae raucisono murmure perstrepunt
ad primi vada litoris ;
major dein hiemem concitat horridam
incumbens pelago, nec prius impetum
aurarum cohibet dura minantium,
quam secum omnia verterit,
quassasque ad scopulos impulerit rates
saevo circumagens vortice turbinis
Syrtesque in medias urserit et rapax
alto cinxerit aggere.
Varchi, sic lacrimas fundere suevimus,
sic lenes gemitus, sic querimonias,
si quid, quod miseri nolumus, accidit,
sic suspiria primulum
non alte petimus ; postmodo quae suas
vires concipiunt non secus ac leves
scintillae silicis fomite in arido
sensim incendia suscitant.
Luctum luctus alit, quando aditum semel
maerori penitus qui patefecerit,
in maerore jacet perpetuo et malam
auget tristitiam in dies,
donec fractum animum sollicitudine
victor praesidiis dejicit omnibus,
nec se praeterea perditus erigit,
nec carus moritur suis.
Ergo mollitiem hanc protinus abjice
et finem numeris flebilioribus
tandem impone. Tuos maestus ab aethere
summo percipit auribus
questus et lacrimas damnat amabiles,
laetus Pierio qui prius audiit
voces dulciloquas saepius et modos,
quos cantu dare sueveras ;
atque odit querulae carmina tibiae,
postquam in perpetuam lumina condidit
noctem ille ingenii cultor et omnium
virtutum specimen, tuus
Martinus, probitas cui parit et fides
immortale decus, nomen et inclytum,
quod nullo intereat tempore, dum poli
pascent sidera vertices.

AD ARNUM AMNEM

C3_8 Pater beate fluminum liquentium,
quotcumque Etruriam rigant,
jugique fluxu dissecant Tuscos agros

pulsantque Tyrrhenum mare,
nunc defluenti tardiores agmine,
nunc acriores impetu :
vale Arne multi et pervetusti nominis,
quod nulla mutavit dies
umquam, nec ulla barbarorum incursio,
nec vis iniqui sideris.
Seu te laboriosus olim filius
Jovis tonantis, ardua
cum Faesularum condidisset moenia
reversus orbe ab ultimo,
sic nuncupavit, mutuatus nomen id
Arne ab sua Beotiae ;
seu tu vocatus sic fuisti ab incolis,
quos ipsamet produxerat
Etrusca tellus quosque in ipsis finibus
tibi educari videras :
nam quod colonos esse credant Lydios
docti putarunt fabulas.
Sed tu vel hic, vel ille malis dicier
Etruscus an Beotius,
an Lydus altae clara proles Omphales,
ceu fama fert, et Atyos :
vale beate fluminum pater, vale.
Hibernus et te Jupiter
fecundet imbre sic, ut ire jam queas
uni tibi simillimus,
utrimque ripas inter altas dum fluis
aptis onustus alveis
hucusque merces convehentibus suas,
quae post in urbe veneant.
Vale Arne nunc. Salvere mox te jussero,
Pater beate fluminum,
cum litterarum conticentibus scholis
revertar huc celerrimus.
Me namque soles inter ardentissimos,
quibus perusta exaruit
Etrusca tellus omnis et frigentium
aquae perennes fontium,
refrigerasti temperatis fluxibus
salubribusque balneis.
Ergo o beate fluminum pater vale,
rursusque cum revenerit
aestas, calores vix ferentem me bono
refrigerato flumine.

IN HORTUM

C3_9

Horte et vepretis tristior densissimis
palustribusque uliginosior locis.
In quo colendo, ni patrum vana est fides,
versatus olim est Insuberque villicus,
nec non Etruscus et malo assuetus Ligur
diu : neque omnino aliquid ullus extudit.
Cum reddidissent ante valde fertiles
quoscumque fecundo irrigarant flumine,

festiva ut illi copia posthac sua
civesque recreaverint et hospites,
umbrisque soles frigidis defenderint.
At tu vepretis tristior densissimis,
expensa cui feruntur annis singulis
(quis hoc putaret ?) ipsa tota millia
triginta et amplius, peritque ceteris
agris feracibus, neque ipsius manu
heri sat umquam liberaliter satis
in te colendo quicquid insumi solet.
Cur non pruinis ustus et caloribus
saevae miser Caniculae, jam desinis
et nos et ipsos enecare villicos
betisque malvisque et cicutis ? O precor
aresce nobis horte : jam nimis diu
moraris ; aresce horte nobis et sinas
feraciores excoli Pisis agros.

DE BELLICIS LAUDIBUS HYAPPINI VITELLII

C3_10

Maximi Clio soboles Tonantis,
dulcis o Phoebi soror, o perennis
caeli et astrorum requies, virumque
          juge levamen,
Musa, quae numquam sinis interire
nomen heroum, tenebrisque et Orco
vindicans, fortes hominum caduco
          eximis aevo :
huc ades, si te numeris canenti
bellicas laudes juvat affuisse ;
huc ades, dum nos celebramus acris
          facta Vitelli.
Hostibus quam sit metuenda virtus,
orta quae patrum semel e triumphis
posteros deinde est comitata cunctos
          mille per annos,
testis est nostris male fida rebus
Cyrnos haud una labefacta clade,
cum jugum presso vetus exuisset
          libera collo.
Quaeque suscepto temere impedivit
Sena se bello minus auspicato,
Tusca ubi effuso maduit recenti
          terra cruore
saepe et audaces cecidere Galli
non semel victi, nec acerba passi
una, sed crebro cumulata latis
          funera campis.
Testis et priscae spatiosa Cossae,
nota quae saevo nimis ora Mauro
suspicit muris geminisque tutam
          arcibus Ilvam.
Quippe Turcarum refluens natavit
sanguine, et sagittiferos maniplos
vidit infractos Italis dedisse
          terga manusque.

Venerat jussu Scythici tyranni
nostra praedatum numerosa classis
litora, et Tusci maris obsidebat
aequor et oram.
Illa non molles Arabas Syrosve,
non parum fortes Lycios vehebat,
sed truces Dacos et amica Marti
pectora Bessos.
Quin et immites aderant Geloni
pellibus tecti caput, et ferentes
Gnossias tergo pharetras et acres
Paeones arcu.
Nec suas non et Cilicum catervae
junxerant una validas bipennes,
laeva quos armat clipeo latusque
cingitur ense.
Hos metu plenus Ligur atque Etruscus
finibus pulsi patriis dolebant
arduas passim populare sedes
templaque Divum.
Dumque nutricis vel adhuc egentes
liberos a se procul ire captos,
duci et uxores miseraque vinctas
compede matres
triste plorarent, aciem superbus
litore in primo maris instruebat
hostis, ut Tuscas ferus inter urbes
castra locaret.
Tunc Hyappini memoranda virtus :
"Ecquis o mecum generosa pubes
primus huc audax ? (ait) et paratum
vadit in hostem ?
Partus hic nobis hodie triumphus,
et decus, quantum patribusque avisque
facta quos clarant sua, comparasse
nulla feruntur
saecula". His dictis metuendus hasta
evolat, qualis Jovis imminenti ab
rupe Massylos ruit in dracones
fulva satelles.
Primus et densas aperit cohortes
vi, minis, ferro ; peditesque et ipsos
principes leto dat, et obstinatos
fundit agitque.
Nec manus pugna prius abstinere
doctus, hostilem periisse quam rem
sentiat victor, tepefecit alta
litora caede.
Tunc humi fortes cecidere Daci,
Paeones, Bessi, Cilices, Geloni.
Tum suo primum didicit periclo
barbara classis
dextra quid possit, quid avita virtus
Ausonum tanto duce : dum relicta
parte majori sociisque longe
fugit inultis.

AD ANTONIUM CIOFIUM IURECONSULTUM

C3_11

Feruntur olim tres fuisse virgines
Thaumante natae, queis voracius nihil
aetas parentum vidit, aut rapacius.
Testatur hoc vel oris horror asperi,
manusque obuncae, venter et profundior,
quam Scylla, quam Charybdis ulla immanior.
Quarum Celeno, quam vocamus, principem
locum tenere creditur, sed alterum
furens Aello, tertium rapax soror,
nomen volatus cui celerrimus dedit.
Hae regis olim Thracis haud mensas modo
cibis onustas inquinabant fetidae,
sed in profunda deprimebant viscera
quaecumque promus condus extulerat penu,
opes ut omnes devorarent imperi
fameque cunctos enecarent Bistonas.
Sed ut priora saecula haud inaniter
tibi locuta forte persuadeas,
quid has sorores ipse credam, percipe.
Fuere tres tum judices, quos litibus
dijudicandis ille rex praefecerat,
libidinose et insolenter improbi.
Hi jus quod ipsum vendiderunt omnibus,
nefasque miscuere fasque saepius,
contentiones excitarunt plurimas ;
regemque mentis lumine orbatum suae
simulque falsos virginum vultu Scythas
ad indigentiam impulere hujusmodi,
ut quod comesset, haud haberet quispiam ;
donec fugatos Zetus et Calais procul
Plotas relegant ultimas in insulas.
Illic rapaces in volucres Jupiter
iratus omnes vertit et jussit suas
canes vocari sic, ut ipsae sumerent
modesta, cum liberet, ora judicum
variisque poenas irrogarent gentibus,
quo jure, quave injuria. Sic plurimi
fuere ab istis perditi, ceu perdite
nunc nos ab iisdem perdimur : nec profuit
quod tu Ciofi docte quodque ceperint
paterque filiusque me suam in fidem
Asinii, clientum fida spes, quod aequior
usquam sit acta nulla causa gentium,
quod vestra praestet omnibus scientia,
qui sunt, vel olim qui fuere maxima,
terrarum ut orbis novit, advocatio.
Scitum ergo id est, quod dicitur : plus unius
apud rapaces posse summam gratiam
pecuniamque, jura quam civilia,
rem si probandam luce monstrent clarius.

AD TIPPULAM MEDICUM

C3_12

Nil esse certum credidere nonnullae
scholae, quod ulli percipi putent posse.
Nam saepe quisque decipi suos sensus
sentit videtque. Nempe in amnibus remi
existimantur esse prorsus inflexi,
imas in undas cum trireme de summa
pendent remissi. Nec minus columbarum
circum refulget aureis nitens plumis
coloribusque plurimis litum collum
in sole dum versatur. Et tamen falsum est
et hoc et illud. Namque nec recurvantur
remi, nec auro nec coloribus fulget
collum columbae, quod videtur, in multis.
Nil ergo certum scire possumus quicquam,
si veritatis nuntii ministrique
falluntur ipsi saepe principes sensus ?
Haec disputantum somnia et meras nugas
ostendit esse nuper ille, quem dicunt
et apte et eleganter inter aequales
saltare consuevisse, et inde cognomen
tulisse saltatoris, in scholis donec
est Adrianis commoratus ; artisque
(quis tunc futurum credidisset hoc umquam ?)
Gnarus sciensque nullius bonae, nunc se
gnarum medendi venditat malo plane
cum damno Etruscae civitatis, et gentis
certus peremptor carnifexque crudelis.
Ille ergo saevus, ille scilicet tortor
ostendit unum hoc posse scire nos certum :
omnes perisse, queis medetur, aegrotos.

AD FERDINANDUM MEDICEM CARDINALEM

C3_13

Darius olim Xerxis illius pater,
quem navigasse Thessalos montes ferunt
et ambulasse Thraciam Propontidem,
cum forte mirae granditatis Punicum
malum patefecisset, unde plurima
apparuere grana mirum in ordinem
digesta ciccos inter et membranulas ;
interrogatus, anne tot carbunculos
habere vellet masculos, an quidpiam
aliud, quod esset carius carbunculis
cunctisque gemmis Indici maris : "Equidem
(respondit ille) si optio haec detur mihi,
non regna, non elegerim pecuniae,
aurive possidere tot praedivitis
venasque thesaurosque, sed tot Zopyros,
fidos amicos scilicet." Ceu diceret
se malle Cosmus ille, qui tuus est pater,
habere, quam tot regna, tot Torellios.

AD MARIUM COLUMNAM

C3_14

Olim volucres, cum solebant a metu
nos inter ire liberae
formidinisque prorsus expertes malae
habere sic commercia,
ut interessent omnium celebribus
mortalium conventibus,
coorta derepente tristis exstitit
rerum omnium penuria.
In qua misellis cum nihil plane foret,
quo pellerent diram famem,
essentque terris clausa cunctis horrea
agrique contecti nive,
in contionem prodiere, quomodum
rebus pararent perditis.
Ibique dictis commodum sententiis,
in hanc itum est ab omnibus :
uti volucres singulae pennas sibi
alis ab ipsis vellerent,
et inde vestem texerent multiplicem.
Quae, cum coloribus foret
distincta pulchris, illico potentibus
venumdaretur regibus ;
ac mox coacta publice pecunia
emptis redirent frugibus.
Id ergo tota ut approbavit contio,
pennas volucres vellere,
quas inter omnes ducerent pulcherrimas,
unumque conferre in locum.
Dehinc, beatae veste confecta, suas
quaeque aestimare plurimi
sibique soli plaudere, asserens fore,
ut vestis ob suas modo
pennas placeret utque earum nomine
divenderetur optime.
Primumque res successit haud multo secus,
atque antea putaverant.
Sed mox, ut illas alteras pennas semel
pennae voraces alitis,
quae saevientis est ministra fulminis,
mixtas vorarunt (et quidem,
ut fabulantur, indidit vim Jupiter
cum primum ab Idae vallibus
tulere regis filium) sed ut tamen
pennas vorarunt ceteras,
contempta vestis ipsa, despicatui est
pictura ducta textilis.
At rursus illae, nesciae videlicet
quid accidisset, alteram,
quaestus lucrique spe futuri, credulae
cum mox venirent venditum
secumque mirarentur esse neminem,
qui vel levem pecuniam
ibi occupare vellet, haec petentibus
silentii causam novi,

respondit ipsis unus ex emptoribus :
"Abite fallaces aves,
vobisque habete vestra mercimonia
unaque pennas putridas.
Quod si quid exportare posthac forsitan
ex hisce vultis nundinis,
pennis reversae ferte textam stragulam,
quae permanere in posterum,
aliis cito pereuntibus pennis, diu
superstites ipsae solent."
Sic nos Columna debitas poenas tibi,
Phoebi Columna maximum
decus, luemus e disertorum choro
coetuque rejecti : tuis
qui perpolitis forte nostros junximus
cum versibus versus malos,
minuta vatum turba. Nec, fastidio
pro nostro et insolentia,
(o, non ferendam tempore ullo audaciam
poenaque plectendam gravi)
vim sustinere posse desperavimus,
Mari, tuorum carminum ;
vim, quae perinde nostra devoraverit
attriveritque carmina
paucis diebus, ut vorari palumbae
et atteri lamnae solent,
quas, forte lima dum secantur, ilicet
evanuisse cernimus.

AD M. TULLIUM BEROIUM

C3_15

Quicumque veram te quietem persequi,
diserte Beroi, putat,
unumque te miratus, uno in te stupet,
haud errat is, me judice.
Neque hercle dico hoc ipse, quod parentibus
virtute claris, et loco,
et civitate pervetusta sis satus ;
divesque opibus et copiis
tuae beatus incolas sedes domus,
solumque dulce patriae,
felicitatis plurimum tibi haec licet
afferre non ulli negent ;
sed quod subacti dotibus pulcherrimis
ornatus ingenii colis
Musas ab urbe procul et ab negotiis
vitae molestioribus ;
canisque laetus fertilis ruris bona,
et quae sequatur singulas
horas voluptas, quoque fallamus modo,
si nos quid urit turbidos.
Nec, Vere cum soluta nix Favoniis
lapsus adauget fluminum,
non dicis, almae vitis ut propagines
tenerrimique palmites
superne gemmas turgidas trudant suas,

ut induant silvae comas,
arbusta florem, molle gramen pascua,
quod mox petulcae tondeant
morsu capellae, dum per asperos vepres
lascivientes gestiunt ;
ut rore dulci, ut uvidis herbis oves
pastae revertantur domum,
agnisque, clausos mane quos reliquerant,
distenta portent ubera.
Quin pertinaces addis, ut cantus die
noctuque Aedon integret,
dum voce rura, voce mulcet aethera,
totumque jam flammis dolet
novis peruri pectus et medullulas
amoris aestu liquier.
Quos haurientes auribus questus, vagas
ducunt choreas cum suis
mixtae puellae amantibus sub ilice
densa, vel ulmo sub cava,
afflantque passim mutuae mentem omnium
et ossa pervadunt faces :
faces jugalis illices Cupidinis
castoque amori praeviae.
Quid ? Quae canenti praestat uni non iners
aestas tibi solacia ?
Sive arva aduncae dentibus falcis metis,
seu tu maniplos alligas,
spicisve grana discutis flaventibus,
alteve jacta ventilas ;
seu cum meridiatus exis vespere
et aspicis laetos greges
cubare villae limen ad notum suae
ervoque praepingues boves ;
vel cum celebras luce festa ludicrum
in gratiam viciniae,
solvisque dulce praemium victoribus,
quod quisque se dignum ferat ;
atque inde cum se torridus fregit calor,
aut amne proximo lavis,
lymphaque temperata te refrigeras
salubribusque balneis ;
aut conticentem suscitas musam lyra,
fidesque contentas moves
nervisque molle carmen aptas, suaviter
quod accinant puellulae.
Jam vero ad illas quisquis oculos verterit
suos, tibi quas exhibet
autumnus uvas vite ab alta pendulas,
et poma, quae carpas manu,
fervensque mustum, quod cavo exceptum lacu
pressos reponas in cados ;
quisquis per agros et vepreta viderit
urgere te semel feras
atque impedire retibus densissimis
viscoque deceptas aves,
vere beatum, Marce Tulli, te putet,
his qui fruare commodis

et ruri et ipsa in urbe, dum complecteris
vitae latentis singulas
laudes venusto persecutus carmine,
quod in futurum dulcibus
Nymphis dicatum (si qua vatibus fides)
non ulla delebit dies.

LIBER QUARTUS

AD LAELIUM TORELLIUM

C4_1

Ut omnis tibi constet et negotii
atque otii ratio, Torelle, nostri,
ad te mittimus hunc novum libellum ;
novum : nam mihi nuper inchoatum
Saturnalibus hisce ad umbilicum
duxere Aonides novem sorores,
Pisis dum scola conticescit omnis,
dum frigent studia ipsa litterarum
prolata et cupide nimis juventus
damnoso vacat occupata ludo.
Hunc tu (si modo, qui legatur, esse
dignum duxeris) oro diligenter
totum perlege et aestimato tecum
quam sint ingenio poetae inani :
quibus cum pereant sui labores,
non possunt tamen abstinere, quin se
eodem loci identidem revolvant.
Quamquam, quicquid id est, tuo absolutum
hortatu sciet esse posterorum
aetas. Namque ego sublevata nulla
non spe, non ope, jusseram valere
Musae carmina nostrae. At unus ipse,
ipse inquam acriter increpans ad illam
curam (pro quo etiam tibi patrone
gratias ago) rursus impulisti.
Ergo quod novus exeat libellus,
et quod consilium meum perenne
tacendi haud tuear, diserte Laeli,
(haec si umquam mea forsitan videbunt
plus uno superesse grata saeclo)
acceptum referent tibi nepotes.

AD FRANCISCUM BENCIUM SOCIETATIS IESU

C4_2

Benci, dum numeris Maronianis
tuorum socium migrationes
ad sedes canis aetheris quietas
et docte, et pie, et eleganter, ut qui
legerit semel hauseritque, quanta
voluntate animi hostibus necandos
ipsi se obtulerint, et impiorum
pii diruerint sacella et aras,
et cruces ibi fixerint colendas,
statim sentiat intimas medullas
caelestis patriae flagrare amore,
et desiderio beatitatis,
quam Christus Deus usque pollicetur
suis, si modo se sequantur unum,
precari similem migrationem
ad caelum sibi ab his tenebricosis
Orci sedibus, in quibus tot inter
curas vivere cogimur, procaces
aeternae comites ducesque mortis.
Dum tu, inquam, numeris Maronianis
tuorum socium canis triumphos,
his nugis ego versibusque ab omni
purgandis macula occupatus insto
noctes jam prope perpetes diesque,
casti ut perveniant et integelli
ad manus hominum severiorum.
Quos si tu quoque censeas legendos,
dignos ipse etiam putabo, tristis
quos legat Cato Persiusque doctus.

AD MARIUM COLUMNAM

C4_3

O, spes maxima nominis Latini,
Mari, nobiliumque flos Quiritum
atque ingens decus additure genti,
unde es editus, et future tandem
tuae gloria singularis urbis :
si quam olim puer asperam arduamque
ingressus cupidissime fuisti,
qua possis ope cumque nunc ad unam
virtutem institeris, viam jugumque
perges exsuperare, ubi illa dulces
fructus suggerit omnium laborum,
quos hic pertulimus, sinumque ditem
nobis pandit et expedit fruendum.
O tum te merito Mari beatum.
Nam si nobilitas avita opesque
magnae ac tam bene constitutae, et ipsum
corpus egregiae decore formae,
si virtus animique magnitudo,
quam quidem haud semel horruit superbus
hostis laudeque prosequutus omni est,
cunctis principibus gregariisque
cunctis, hospitibusque civibusque

commendat modo te facitque, ut omnes
unum suspiciant amentque : quid tum,
quid tum, inquam, fore credimus, Columna,
cum virtus tua, cum laboriosus
cultus ingenii perelegantis,
cum multi simul uberesque partus
doctrinae interioris et profundae,
quam nunc tu tibi comparare pergis,
augebunt bona tanta ? Nonne tute
jam vides fore, ut omnium colaris
consensu et pietate sic, ut unus
inter nos quasi censearis heros
saeculi illius aurei, Jovique
et Marti simul et Minervae amici.
Perge ergo, o animi Columna macte
virtute : et labor ullus haud retardet
ad tantum decoris, nec ulla frangat
conatum tibi blandiens voluptas.
Nam quae praemia consequere, laudem
tuam in saecula cuncta prorogabunt.
Nec nomen patientur interire,
dum sol adveniens diem reducet
cedetque hinc abiens locum tenebris.

AD ALEXANDRUM IUSTIUM I.C.

C4_4 Justi, cur ego nunc domum redire
et revisere patrios penates
tam valde cupiam, rogas ; et Urbem
laudas, quae solet affatim beare
cives et simul hospites benigna.
Audi si vacat, et tuum sodalem,
qui te diligit aestimatque tanti,
quanti nec potis aestimare quemquam,
putato tibi vera confiteri.
Si qua me ambitio insolensque fastus
perculsum retineret, aut habendi
plane spes superesset ulla, et ipsum
vitae curriculum latentis umquam
damnavissem : equidem libenter essem hic
in orbis quasi totius theatro,
in quo conspici ab omnibus simulque
omnes conspicere atque adire possem.
Nunc autem memor illius beatae
vitae, cum tenuis selibra oryzae,
cum farris mihi bis novem duellae,
cum mites oleae recensque bulbus,
molles coliculi, intybi salubres,
cum vini cotyle una lenioris,
aut fonte e gelido latex petitus,
sedabant pariter sitim famemque,
odi delicias, opes, honores,
et fastus tumidos potentiorum.
Meque propterea domum referre
ad cenas tenues dapesque inemptas
quamprimum statui Urbe derelicta,

ut vitae reliquum mihi ipse vivam.
At tu, cui patet undique expeditus
ad amplos aditus grados, et ipsa
morum candida comitas gravisque
virtus omnia summa pollicetur,
et vires bona suppetit juventa,
ne desis tibi : perfer, urge et insta
memor, nil sine maximo labore
ab auctore dari omnium bonorum.

DE SAXO CURARUM CARCERE AD HOSPITEM

C4_5

Hoc viden' rude prominensque saxum
ad laevum latus Elsulae ? Quod astra
nudo vertice suspicit ; quod, aestus
ingens dum furit, ingruitve frigus
atque omnes nive conteguntur alpes,
sub dio manet horridum, suaque
sese mole tuetur a calore
atque a frigore, nec fatiscit ullo
victum tempore, nec ruit labatve
nimbis, imbribus, ignibus, procellis,
saevis turbinibus, ferisque et atris
tempestatibus undique appetitum.
Hoc, inquam, rude prominensque saxum,
cum ruris dominus Bivilliani
(hunc dico Meliorium Philippum,
quo nemo melior benigniorque,
nemo affabilior domi forisque
aut est, aut fuit, aut erit, nec ullus,
qui Musis faveat magis libenter
magisque ex animo) negotiosa
ab urbe aufugiens, forensiumque et
rerum paene odio domesticarum,
in sinum quasi convolans quietis
atque otii, propere receptat huc se,
carcerem voluit patere morbis
nos nostrumque animum comesse suetis ;
in quo compedibusque vinculisque
constrictas rigidis haberet omnes
curas pervigiles et inquietas,
ac tandem sibi viveret beatus
et sui frueretur otiosus
ruris deliciis, opacitate
nimirum nemoris comantis, atque
fluxu et murmure fontium perenni,
et rivi scatebris strepentis inter
arbusta, et vario colore florum,
exstructisque toris virentis herbae,
et Limoniadum tacente valle,
ad quae flagitium est tulisse curas
et morbos animi molestiores.
Quare idem dominus suis amicis,
suis hospitibus, quibus paravit
ista non secus ac sibi, et propinquis,
hanc legem tulit omnibus futuram

acceptamque ratamque : dum manebit
saxi immobile robur, et nepotes
suos (namque alios nihil moratur)
haeredes eadem sequetur una haec
vitae suavis et integrae voluptas.
Hospes aut abes, aut in hocce curas
omnes carcere mitte compeditas.

AD IO. BAPTISTAM ASINIUM I.C.

C4_6

Quis me laetior est beatiorque ?
Quando mox Asini alloqui ac videre
decem post hiemes, decemque messes
te summum mihi et optimum et perennem
amicum potero videre et una
audire et simul alloqui, fruique
a sole exoriente ad occidentem
te, quem sic ego diligoque amoque, ut
unusquisque oculos suos amamus ;
a quo sic amor ipse rursus, ut qui
amatur nimis impotenti amore.
O quae gaudia sunt futura ? Et, o quos
amplexus repetemus ? Et vicissim
ipse me, ipsum ego te osculabor atque
in meis oculis tuos ocellos
defiges penitus, nec amovebis
pupulas nimio ebrias amore,
ac desiderio mei fragrantes.
Nec meas ego pupulas meosque
non usque in te oculos tenebo fixos,
testes laetitiae intimique sensus,
qui mihi os lacrimis madere coget ;
ac nostras itidem osculationes
centies iterabit hinc et illinc.
Quin jam nunc videor tuum videre
pallentem nimio timore vultum,
dum pericula tanta, dum labores,
dum casus varios viae marisque
procellas, hominumque barbarorum
dum mores tibi et instituta dicam ;
addam et flumina lata, dum nivalem
Ismarum, Rhodopemque, Peliumque,
Ossanque, atque Atho insulasque in orbem
describam positas, et ipsa Ponti
percurram ostia Thraciamque sedem
regis imperio prementis omnem
Europam atque Asiam modo Africamque.
At vos, tempora quae soletis, Horae,
metiri, ipsaque praeterire cursu
Jovis fulmina et impetum procellae,
et, si mobilius quid esse fertur,
nunc, o, nunc precor, expedite pennas
et me, cui mora tantula haec diei
ingrata accidit omnis et molesta,
jam nunc sistite ad ostium foresque
tam cari capitis, neque haec utrique

incessu nimiaque tarditate
nostrum mutua dissipate vota.

D OCTAVIANUM NIGR. I.C.

C4_7 Octavi Niger erudite judex,
judex integer innocensque vitae,
qui summa sapientia fideque,
qua polles, hominum molestiores
congressus dirimis secasque lites,
Bargaeus tibi gratus usque grates
agit, non quia veritate causam
praescriptoque magis, quam amore et ira
(has partes quoniam tuetur omnis,
qui vere bonus atque habetur atque est)
judicaveris ipse se secundum,
sed quod mehercule diligenter omnem
tuum impenderis anxius laborem,
ut nosset potior suusne forte
adversarius esset, an, quod ille
negabat, prior ipse possideret.
Litem nec facilem, nec explicatam.
Quod multis igitur solutus, in quas
tricas inciderat, velut misella
avis, retia cui tetendit auceps,
tua nunc opera exiit : supremi
Jovis numina comprecatur, ut te
dignum, tempus in omne qui supersis,
servent incolumem diu ac beatum.

AD LAELIUM TORELLIUM

C4_8 Velim, si tibi forte non molestum est,
si magnus patitur vacare paulum
nunc te a consiliis suum regendi
Cosmus imperium negotiisque,
Cosmus gloria Etruriae decusque,
et terror Latiique Galliaeque ;
velim, inquam, relegas modo id, quod ad te
scripsi epistolium appetente Vere ;
ac, tecum nisi me putas jocatum,
nobis quandoquidem propinquus instat
jamdudum decimus November, ex quo
Pisas venimus, adde ad illa, amabo,
quae tum sunt mihi scripta copiose,
vel fuse potius loquaciterque,
quod Venatio nostra ita absoluta est,
nil ut quicquam aliud requirat a me,
quam bonos pedibusque naribusque
et saevo validos Laconas ore.
Hos, ni suppeditentur ampliores
sumptus, haud equidem evocare possim
in silvas. Etenim siti fameque
enecti misere jacere malunt
humi, quam dominum sequi vocantem.

Quare o praesidium et decus bonorum,
quem propter sapientiam bonumque
omnes in se animum colunt amantque,
ut, quicquid reperitur integrique
et puri, in te homines reantur esse,
Laeli : fac, precor, ut tuum, quod olim
(oderunt nisi me novem sorores)
aetas audiet ipsa posterorum,
venantem tibi censeas tuendum
ornandumque simul. Neque hercle par est,
tuam quem semel in fidem recepsis,
non omni auxilio putare dignum.

AD MARIUM COLUMNAM

C4_9 Quod nunc, ut soleo, Mari, quotannis,
ad vos non venio, sed hac in urbe,
quam vos deseruistis, esse pergo
amicis procul omnibus : profecto
nusquam me remoratur aut puellae,
aut Musarum amor ullus. Hunc et illum
nam dempsit mihi pergravis senectus,
et tristes animi anxiaeque curae,
atque expes labor. At neque hercle rursus
facit, quo minus advolem, quod ipse
rebus distinear negotiosis,
mea aut commoda persequar beatus.
Sed nec me retinet pecuniarum
inanem metus ingruens latronum
vias atque iter undique obsidentum ;
nec cujusquam odium potentis hostis,
a quo tristia damna pertimescam :
sed quod horribilis nimisque saevus
affertur mihi nuntius, redisse
ad vos Caculam et attulisse secum
plenum carminibus suis libellum,
ac nunc omnibus illa lectitantem
quaerere in triviis vocationes.

AD IOSEPHUM BOCCAM

C4_10 Quod te nobilitas vetusta, quod te
clarorum domi imagines parentum
ad famae decus excitant perenne,
quod tu, quod caput est, ad omne tete
laborum genus apparas ferendum, ut
virtute omnibus anteire possis :
primum qui meus est amor vetustus,
et constans animi mei voluntas
erga te, tibi plurimum tuaeque
gratulor patriae ; voloque et opto
illud sit tibi ceterisque felix,
faustumque omnibus intimis, propinquis,
cognatisque bonis bonisque amicis ;
dein vero mihi gaudeo, quod ipsi

tandem praemia consequentur ampla,
dum te perpoliunt mei labores,
atque unum simul instruunt ad acre
parandae studium decusque laudis.
Nam quae gloria quaeque te sequetur
claritas, eadem sequetur olim
et me gloria claritasque famae.
Quare, quod facis, obstinatus urge,
urge, perfice, cura et elabora,
ne domo mage debeas vetustae,
quae illustrat modo te facitque notum,
quam domus tibi debeat vetusta,
dum se laudibus undique affluentem
augens assidue novo ac perenni
gloriae cumulo, atque litterarum
splendore, ac studio, eruditionis
laudibus facis affluentiorem.

AD BERNARDUM VIGNIAM I.C.

C4_11 Quas puer tuus attulit virentes
et dulces itidem sapore olivas,
valde Vignia, mi fuere gratae.
Idque non ideo, quod in me avarus
et rapax animus sit appetensque
donorum (procul absit hoc), sed hercle
quod sum munere suspicatus isto
memet admonitum, solere mentem,
si cui durior efferatiorque est,
non modo obsequio perennibusque
molliri officiis, sed arte blanda,
et cultu, et studio perinde, ut ipsae
omnem amaritiem exuunt olivae,
non victae sale, non aceto ab acri,
(lentum nam solet id negotium esse)
sed intra spatium unius diei
aqua, quae prius aestuante fluxit
guttatim media eliquata calce.
Nam quid credam aliud per involucra haec
a te praecipue mihi indicatum,
qui subtilior esse acutiorque
soles omnibus explicans docensque
jus civile ? Igitur fuere valde
uno hoc nomine grata, quae dedisti.
Nec minus tamen illa, quod profecta
sunt a te Charitum patre atque alumno,
et mei studioso honoris ; et quem
propter eximias perelegantis
dotes ingenii et parata multo
ornamenta animi labore, semper
amavi unice et unicum putavi,
quem mecum juvenes senesque amarent.
Vale Vignia, et ipse nos amato,
amici ut boni et integri et modesti,
et, qui gratum animum gerunt, amantur.

AD MARIUM COLUMNAM

C4_12 Quis nam carmina tam polita, quis nam
versus tam lepidos et elegantes
dictavit tibi, mi Columna ? Quis nam
ostendit numeros modosque dulces,
quorum vi fera corda leniendo
esse jam nova crederere Siren ?
Siren, quae mihi ceterisque furtim
sensus afficeres et excitares
cunctis laetitiisque gaudiisque.
Quis te, inquam, docuit ? Quis erudivit ?
An Phoebus pater ? An novem sorores ?
An certe simul ille et illae, ut omnes
scribenti tibi cederent poetae ?
Sed, cuicui potes hunc referre cultum
acceptum ingenii boni ac subacti,
fac tu versiculos frequenter ad me
mittas, quos animo auribusque in ipsis
defigam penitus, diesque mecum
et noctes repetens legensque, vitam
degam perpetuo beatus omnem.

AD FRANCISCUM VINTHAM I.C.

C4_13 Quae, testes animi tuique amoris,
a te carmina septimo calendas
Decembres tuus, erudite Vintha,
Paullus filius attulit, fuerunt
tam grata Angelio Ciofioque,
quam gratissima quae vel esse cuiquam,
vel cuiquam a veteri evenire amico
jucundissima sueverint. Quod idem
Paullus scilicet ipse, quo nec umquam
amari a patre dignior fuitve,
aut est, aut erit ullus, asseveret,
Paullus optimus utriusque nostrum
testis laetitiaeque gaudiique :
quo nobis lepidum tuum poema
perfuditque animum intimosque sensus,
quoque perpetuum ac laboriosum
docendi hoc honus allevavit. Ergo
cum tibi datur otium potesque,
si nos diligis ipse, si ipse sentis
ipsum te quoque diligi aut amari
a nobis potius, frequenter istas,
istas Angelio Ciofioque,
laborum, bone Vintha, quos uterque
perfert assiduos (ego in corona
illustri juvenum virumque coetu
explanans veteres bonos Poetas,
bonos Historicosque rhetoresque,
atque ille in celebri schola audientum
consessuque hominum gravi et frequenti
jus civile docens) frequenter, inquam,

tuis Angelio Ciofioque
mitte hujuscemodi molestiarum
istas quaesumus allevationes.

AD LAELIUM TORELLIUM

C4_14 At Musae tua ob hoc Torelle factum
facta conticeant tuasque laudes,
quae passim volitant virum per ora,
omnes praetereant decusque, quando
nil est, quod queat invenire quisquam,
cujus nomine jure te reprendat,
vel tibi male quid precetur : unum
praeter hoc, Meliorius quod ipse,
ipse, inquam, Meliorius perenne
decus, praesidium artium bonarum,
nos te non prohibente nunc relinquit,
et istuc redit obstinatus. Ac tu,
tu, quem consulere omnibus decebat
nobis, quot sumus, hunc vides redire,
vides, et patere, et nihil moveris.
O pectus scopulisque cautibusque
multo durius et rigente ferro.
Hoc est, quod juvenes boni senesque,
sic me ament Superi, ferunt moleste ;
nec est quod videant minus libenter,
Pisis qui assidue negotiantur,
ab illo fieri. Dolet misella,
quod his, quem sibi civitas patronum et
civem asciverat, hac profectione
maesta atque omnia muta derelinquit.
Idque mehercle jure : namque cuncti
hunc, qui proximus est peractus, annum
viximus bene ac nimis beate.
Quare, si cupis ipse inire magnam
Laeli gratiam ab omnibus : precare,
urge, quod potes, ut recurrat ad nos
quamprimum, omnibus omnium expetitus
votis ; quod facere ipse si negabit,
et saevus volet hinc abesse, ruris
tandem ut deliciis suis fruatur,
et felix sibi vivat et beatus,
tum tu, quo luat obstinationis
poenas, des operam, ut jugum, quod ille
villa suspicit e sua, quod alta
horret abiete prominens et umbras
frigentes jacit aestuante caelo,
denudet ferus improba securi
et vastet nemus omne Servianus.

AD IO. BAPTISTAM MINUTULUM

C4_15 Quod libros mihi, quos habere avebam,
huc Minutule miseris ab usque
urbe ista celeberrima et beata,

quam suis, ubi confluunt in unum
Ararque et Rhodanus rapax, fluentis
alluunt, ago gratias libensque
illud polliceor professus unum,
me daturum operam, ut tui labores,
tua haec munera liberalitasque
haud prorsus male judicentur a te
esse in me posita. Id quod assequemur
si non te pariter remunerando,
at certe tibi gratiam hanc habendo
magnam et perpetuam. Neque hercle quicquam est,
quod a me magis expetas vel optes.
Nam tu quod bene promereris et quod
benigne facis, illud et perennis
et jugis potius bonos in omnes
tui signum animi est et instituti,
quam obscuri indicium malique quaestus.
Sed si mi tamen offeratur umquam
ulla occasio, si qua sit facultas,
ut possim tibi gratiam referre,
ingratissimus arguar, nisi omni
conatu efficiam, ut videre possis
id me non magis ore praedicare,
quod olim tibi debeam, libentem,
quam quod jam semel ipse dedicarim,
et prae me tulerim novae et perenni
debere alterius benignitati,
re persolvere debitum fatentem.

AD FRANCISCUM VINTHAM

C4_16

Vintha, quem dubium est diserta plusne
Musa diligat, an Minerva juris
custos atque amet haec, ut illa : namque
nec sollertior esse acutiorque
quisquam te potis, aequiorve legum,
quas et Romulus optimusque Cosmus
tulerunt Latioque Etruriaeque,
dum patefacis abditos recessus
nodosque haud faciles resolvis, in quos
severus solet incidisse judex.
Nec rursus facit eruditus ullus,
ullus Aonidumque Apollinisque
alumnus vetus, et perennis undae
cultor Pieriae undique expolitus
magis carmen amabile et venustum,
nos una unanimes tui sodales,
Bargaeus fidibus sciens Latinis,
si non mirifice, ac perinde ut ille,
qui multum coluit diuque Musas,
et Graias simul et simul Latinas,
ac Ciofius utriusque juris
interpres bonus omniumque cultor
doctrinae optimus elegantioris,
plurimum tibi gratulamur ambo,
quod aevo bene consulens futuro

et praesenti etiam, tuos labores
in lucem edideris ; neque inde uterque
grates non agimus, quod in libellis
tuis fecerit ipse mentionem
nostri honorificam illiusque testem,
quo nos afficis, indicemque amoris.
Quod si quid quoque praeter actionem
possumus, bone Vintha, gratiarum
praestare, aut opera, aut benigniore
voluntate animi, illud et futurum
apud nos tibi, et esse sic paratum
scito, ut nil habeas, quod hic vel istic
sit paratius expeditiusque.

AD LODOVICUM BECCATELLUM ARCHIEPISCOPUM EPIDAURENSEM

C4_17
O flos, o decus, o Bononiensis
urbis unice Lodovice ocelle,
quamquam sum nihil ipse adhuc mearum
nugarum tibi mittere ausus umquam,
quae palam facerent meum in te amorem,
vel, quod verius efficaciusque est,
voluntatem animi usque prosequentis
omni te pietate et omni honore,
observantia et omni, ut alta virtus
expetit tua candidique mores ;
illud assidue tamen cupivi,
non, inquam, mihi demererer ut te
levi munere quopiam gravive
(nam quid possum ego tale polliceri),
verum ut insererem tuum his libellis
nomen et fieret mihi in futurum
haec accessio gloriae suprema.
Quod si sum minus antea assecutus,
pudori tribues modestiaeque
meae ; funditus interisse quam nunc
ut vides, ita censeas licebit
hujus gloriolae assequendae et hujus
in te testificandi amoris unum,
et cultus et honoris haud fuisse
me desiderio parem ferendo.

AD RANERIUM BOCCAM

C4_18
Raneri juvenum senumque ocelle,
Pisarum decus unicum tuarum :
qui, duros veritus nihil labores,
pergis, quo semel ire constitutum est ;
nec cursum piger ad bonas Camenas
et artes Ciceronis ad disertas
usquam deseris, interimque regi,
quam debes, operam tuo fidemque
noctes assiduus diesque praestas.
Ut nec te studiosior sit alter
atque amantior artium bonarum,

nec quisquam tamen excubans peraeque
ad nutus vigil usque et usque magni
Cosmi Etruriae optimi parentis
et summi Ducis adstet haereatque,
observans cupide quid imperetur,
quidve agi deceat. Puer beate,
beate o juvenis beatiorque
tuo isto ingenio future : cuncta
caelestum tibi vota rex secundet.

AD FRANCISCUM SANNIUM VENETUM

C4_19

Quod cynegeticos meos libellos
laudas magnopere et perelegantes
videri facis elegante versu,
quodque suavidicis eos putasti
ornandos numeris tuis, quod e me
hac re significasti amare multum,
plurimum tibi debeam necesse est.
Sed, quales tamen esse cumque censes,
gratias ago maximas, diserte
mi Sanni, tibi debeoque, quantum
alteri pote debuisse quisquam est,
tuum ob judicium tuumque amorem.
Quorum ego alterutro (neque hoc pudebit
fateri ingenueque libereque)
delecter magis, explicare verbis
non ausit mea Musa ; nec profecto
puto id, si audeat, esse praestituram.
Verum, ut judicium tuum peracre
hic forsan videatur esse nullum,
illud polliceor tamen, daturum
enixe me operam, tuo ipse amore ut
indignus videar fuisse nulli.

AD MARIUM COLUMNAM DE PORRO CANE

C4_21

Quem dono catulum mihi dedisti
ablatum uberibus suae parentis,
Columna o decus omnium Quiritum,
Martis unica spes Apollinisque,
scis me (quod puto) nominasse Porrum :
idem, ac si Cicero Latiniore
verbo aut Varro Terentius vocasset
Verrucam. Atque ego non negem futurum id
fuisse aptius elegantiusque.
Verum haec me duo terruere, quae sunt
et magnae et gravis aestimationis.
Unum (quod merito fuit timendum)
is ne intelligeret parum Latine,
qui Roma procul urbe natus esset.
Alterum (quod et ipse non negabis,
quando est ponderis haud minoris atque
minori haud vigilantia cavendam)
ne, si perciperet vocabulumque hoc

et verbum vetus, efficaxque et altum
lectumque e Latio, nimis superbe
sese mox gereret domi forisque :
ceu si progenies foret Sabinae,
aut Marsae canis Apulaeve, siquam
ipse in deliciis habere suesset
Maximus Fabius tuus tribulis,
qui passus facile et libenter olim est
Verrucosus ab omnibus vocari.
Utrumvis igitur, Mari, accidisset,
nimirum pariter vel hoc vel illud,
tulissem aegro animo et nimis molesto.
Ergo mi libuit vocare Porrum.
Ac ne forte alicui probo et pudenti
(quod vulgo fieri solet) viderer
mendax et nimium fuisse ineptus,
nunc illi geminae labris in ipsis
verrucae intumuere derepente,
quae videlicet indicant aperte,
et palam memorantque praedicantque,
cum magno meo honore gloriaque
cum vera propriaque, deligendis
me in praenominibus videre multum.

AD IOSEPHUM BOCCAM

C4_22
En jam, quos ferus excitarat aestus
ingentes Leo Siriumque sidus,
noctis longior hora proximusque
October relevare, Bocca, coepit.
Et nos ad studia eruditionis
jamdudum Aonides vocant sorores.
Valete o igitur leves volucres,
valete incolumes ferae, valete
pisces Aesaris usque dum redibit
Bocca istuc, decus omnium suorum
et solus juvenum bonorum ocellus
Musarumque amor omnium ; valete,
inquam, et vos bona sospitet Diana,
saevoque abstineat manus ab arcu :
ut, cum rus iterum reviset ille,
intactas agat integrasque praedas
ferarumque aviumque pisciumque,
ac se recreet ab labore et aestu,
aestu et assiduo labore, qui nunc
a nobis repetendus, omnibusque
cum Musis ratio est habenda. Quando
frigus id monet atque hiems propinqua,
id mens deliciis refecta ruris
jam jam mirifice expetitque avetque.
Valete ergo iterum leves volucres,
et feri lepores vagique pisces :
vobis nam satis est datum superque.
Nunc id, quod reliquum, pereruditis
dandam est temporis aureisque libris.

AD FRANCISCUM VINTHAM

C4_23

Commendo tibi, mi diserte Vintha,
in de quo semel ipse bisve tecum
Pisis, Vere ne adulto (an appetente ?
an jam praecipitante ?) sum locutus.
Hujus assidue acriterque vexat
me molestia cogitatioque
ducendi suum ad exitum negotii :
vexat hercule sic, ut inde vitam
degam sollicite et laboriose,
complectens animo, velutque ab alta
prospectans specula, volubilisque
et vagae subitos malosque casus
Fortunae, metuensque posterorum
lites, insidias, calumniasque.
Quare non modo postulo hoc, sed oro, ut,
cum primum poteris dabitque sese
tibi occasio, Vintha, colloquendi,
qui cum propterea loqui necesse est,
reddas (quae tua gratia est) id omne
confectum mihi, quicquid est negotii.
Sic, qui jam omnibus antecellit unus,
quotquot se studio dedere legum,
filius tuus optimus tuique
corporisque animique vera imago
Bellisarius afferat periti ad
ornamenta patris decusque avitae
ingens, egregium et perenne gentis
virtutum cumulum ipse grandiorem.